

Kulturkartor som strategiskt verktyg i kommunal och regional planering

Thomas Borén

Kulturgeografiska institutionen

Stockholms universitet
Kulturgeografiska
institutionen
106 91 Stockholm

Besöksadress:
Geovetenskapens hus
Svante Arrhenius väg 8
Frescati – Stockholm

Telefon: 08-16 20 00
Webb:
[https://www.su.se/kulturgeografiska-
institutionen/](https://www.su.se/kulturgeografiska-institutionen/)

Förord

Stockholms universitet har sedan ett antal år ett samarbete med Region Stockholm där regionen finansierar forskning vid Stockholms universitet i för regionen viktiga frågor, särskilt i de frågor där det råder kunskapsbrist. Rumslig information om kulturens infrastruktur och hur en kulturkarta kan vara ett strategiskt verktyg inom samhällsplaneringen är ett sådant område.

Hösten 2022 håll jag ett föredrag på en av regionen organiserat digitalt kunskapsseminarium (webbminarium) på temat om kulturen i samhällsplaneringen och blev en tid efter det kontaktad av Ulf Andersson Greek vid Kulturförvaltningen, Region Stockholm. Vi diskuterade ett par uppslag av intresse för regionen och eftersom de låg tydligt inom mitt forskningsintresse satte vi ihop en ansökan under våren och slutet av sommaren 2023 som beviljades medel under hösten samma år (projektnummer FoUI-992459). Kontaktperson vid Region Stockholm har varit Ulf Andersson Greek som varit ett stort stöd i projektets alla delar och mycket behjälplig med kontakter till berörda kommuner och material från regionen. Tack också till Ulf Jansson och Peter Schmitt, båda vid Kulturgeografiska institutionen, Stockholms universitet för kommenterar och synpunkter på tidiga manusutkast, särskilt vad gäller kart-, GIS- och karteringsfrågor respektive planeringsfrågor. Tack också till alla som tagit av sin tid för att ställa upp på intervjuer, vara med på workshop och/eller medverkat i studien på andra sätt.

Projektet startade under 2024 med prövning hos Etikprövningsmyndigheten, som godkändes i april då arbetet kunde börja. Merparten av arbetet har genomförts andra halvåret 2024. Avrapportering har hittills skett medelst denna rapport, workshop (10 april 2025), seminarium i regionens regi (29/1 2025), en informationsträff (24 april 2025) om 2025 års utlysning i regi av Stockholms universitet, samt i den tyska tidskriften *RaumPlanung* (Borén 2024). Grundläggande idéer för projektet har också tagits upp vid två seminarier; Högre Seminariet, Kulturgeografiska institutionen, Stockholms universitet 12/12-23 och Stockholms Universitets Högre Seminarium i Samhällsplanering (SUHSIS) 24/4-24, samt i undervisningen i samhällsplanering vid Stockholms universitet. Resultaten kommer också föda in i och vara av direkt intresse för ett kommande europeiskt forskningsprojekt (STARTUP, se <https://horizon-startup.eu/>) finansierat av Horizon Europe med start januari 2025.

Sammanfattning

Syftet med rapporten är att undersöka kulturkartor som ett strategiskt verktyg för lokal och regional utveckling, särskilt med avseende på dess roll för hur kultur- och stadsbyggnadsförvaltningar kan samverka för utvecklingen av effektiva, hållbara och evidensbaserade planeringsprocesser. Empiriskt bygger studien på tio semistrukturerade expertintervjuer med sex kommuner (Haninge, Järfälla, Norrtälje, Solna, Stockholm, Sundbyberg) i stockholmsregionen om arbetet med den kulturkarta som Region Stockholm tar fram utifrån data från, och i samarbete med, regionens kommuner. Intervjuerna har främst varit med ledande företrädare för respektive kommuns kultur- och fritidsförvaltningar men intervjupersoner från GIS- respektive stadsbyggnadsförvaltning har också deltagit.

Teoretiskt behandlas några viktiga begrepp inom forskningsfältet som kulturella ekosystem och olika typer av deltagande kartering (cultural mapping, PGIS och PPGIS) men också kartor som maktinstrument. I relation till deltagande GIS väcks frågan om regionens karteringsprojekt kanske bäst ska tänkas på som ett PAPGIS (Public Administration Participatory GIS) eftersom det bygger på frivillig medverkan av olika offentliga förvaltningar men utan stort inslag av deltagande av befolkningen.

De empiriska resultaten är uppdelade i två kapitel där det första behandlar kartan och diskuterar ett antal faktorer som lyfts fram i intervjuer och litteratur som viktiga i sammanhanget. Dessa är frågor om symbol- och prickkartan, karteringens detaljeringsgrad och om kategorisering samt om vikten av uppdateringar och förankringsarbete.

I det andra empiriska kapitlet behandlas kartan som ett redskap för och i planering. Det handlar dels om planering av den egna verksamheten men främst om hur kartan kan vara eller är ett viktigt verktyg för samhällsplanering generellt och stadsbyggnad specifikt. Fem aspekter med bas i intervjuerna lyfts fram och analyseras. Den första handlar om kartan som ett verktyg för gränsöverskridande planering och den andra om att kartan är ett tydligt beslutsunderlag som kan underlätta för tjänstepersoner att "nå" den politiska nivån i respektive kommun. Den tredje aspekten är att kulturkartor i faktisk mening har bidragit till att kulturens frågor kommer in tidigare i stadsbyggnadens planeringsprocesser samt ökat sin synlighet och signifikans i planeringens kärna. Den fjärde aspekten behandlar kulturkartans roll och potential för regional planering med fokus på strategisk profilering av de regionala stadskärnorna, och den sista aspekten diskuterar kulturkartans roll som verktyg för mer socialt inriktade mål.

Rapporten avslutas med slutsatser där ett huvudbudskap är att kulturkartor har fungerat som ett strategiskt verktyg för att stärka kulturens frågor i samhällsplanering generellt och i vissa fall tydligt också i stadsbyggnadens planeringsprocesser. En grund för detta är att kartan skapar möjlighet till att utveckla nya praktiker och relationer baserade på kunskap om kulturens infrastruktur. Dessa relationer kan, som visas i rapporten, ha direkt betydelse för kulturens samverkan och integration i stadsbyggnadsprocesser av olika slag.

Innehållsförteckning

Förord

Sammanfattning

1. Introduktion

Syfte och frågeställningar

Bakgrund

Metod och etik

Avgränsningar och begränsningar

Disposition

2. Kartor, kultur och planering: begrepp inom fältet

Cultural Mapping, PGIS, PPGIS och VGI

Kulturinfrastrukturkartering: Kategorisering, kartor och kulturella ekosystem

Kultur, skydd och säkerhet

3. Den regionala kulturkartan

Symbol- och prickkartan

Detaljeringsgrad

Kategoriseringen

Uppdatering av kartan

Förankringsarbete

4. Kartan som strategiskt verktyg

Kartan som verktyg i gränsöverskridande samarbeten

Kartan som verktyg att nå den politiska nivån

Kartan som verktyg att nå samhällsplanering och stadsbyggnad

Kartan som verktyg i regional planering

Kartan som verktyg för utvecklingen av mentala kartor och social utveckling

5. Slutsatser

6. Referenser

Kulturkartor som strategiskt verktyg i kommunal och regional planering

1. Introduktion

Region Stockholm har som ett av sina kulturpolitiska mål att kultur och kulturmiljöer bättre tas till vara som en resurs i samhällsplaneringen (Kulturstrategi för Stockholmsregionen 2018, sid 16). I detta mål ligger bland annat ökad samverkan och integration med den fysiska planeringen. Kulturstrategin kompletterar den regionala utvecklingsplanen, RUF5 2050, i vilken det också framhålls att "Kulturens drivkraft för en hållbar utveckling av fysiska miljöer kan utvecklas ytterligare genom ett ökat tvärsektoriellt samarbete" (RUF5 20250, sid 188) och "Genom att utveckla och stärka en tvärsektoriell samverkan kan kulturaspekterna i samhällsplaneringen tillvaratas" (RUF5 20250, sid 189).¹

Såväl kulturstrategin som den regionala utvecklingsplanen linjerar med Boverket, som menar att samverkan och långsiktighet måste prioriteras för att "bryta stuprör och skapa helhetssyn" (2020: 46, se även Boverket et al 2013) i relaterade frågor. Kulturen kommer in för sent i planering och/eller administreras separat, som en fristående sektor. Även inom forskningen har behovet av nya sätt att integrera kultur i stadsutveckling framhållits, där också kulturproducenterna själva har en viktig roll (Gibson och Klocker 2005, Pratt, 2005, Lange 2011, Borén och Young 2017, 2019, Merkel 2024). Ett hinder för samverkan är "the creativity policy gap" (Borén och Young 2013) där begreppet pekar på att platsutveckling och kulturskapande ingår i olika administrativa och sociala system vilket leder till samarbetssvårigheter och i slutändan till att relevant expertis samt kulturskaparnas potential inte uppfylls för platsutveckling. Markusen och Gadwa (2010) föreslår härvidlag en policyplattform som underlättar för både planerare och kulturskapare i vad de kallar "creative placemaking" (se även Grodach 2017, Frenette 2017, Redaelli 2018), som är en möjlig inriktning.

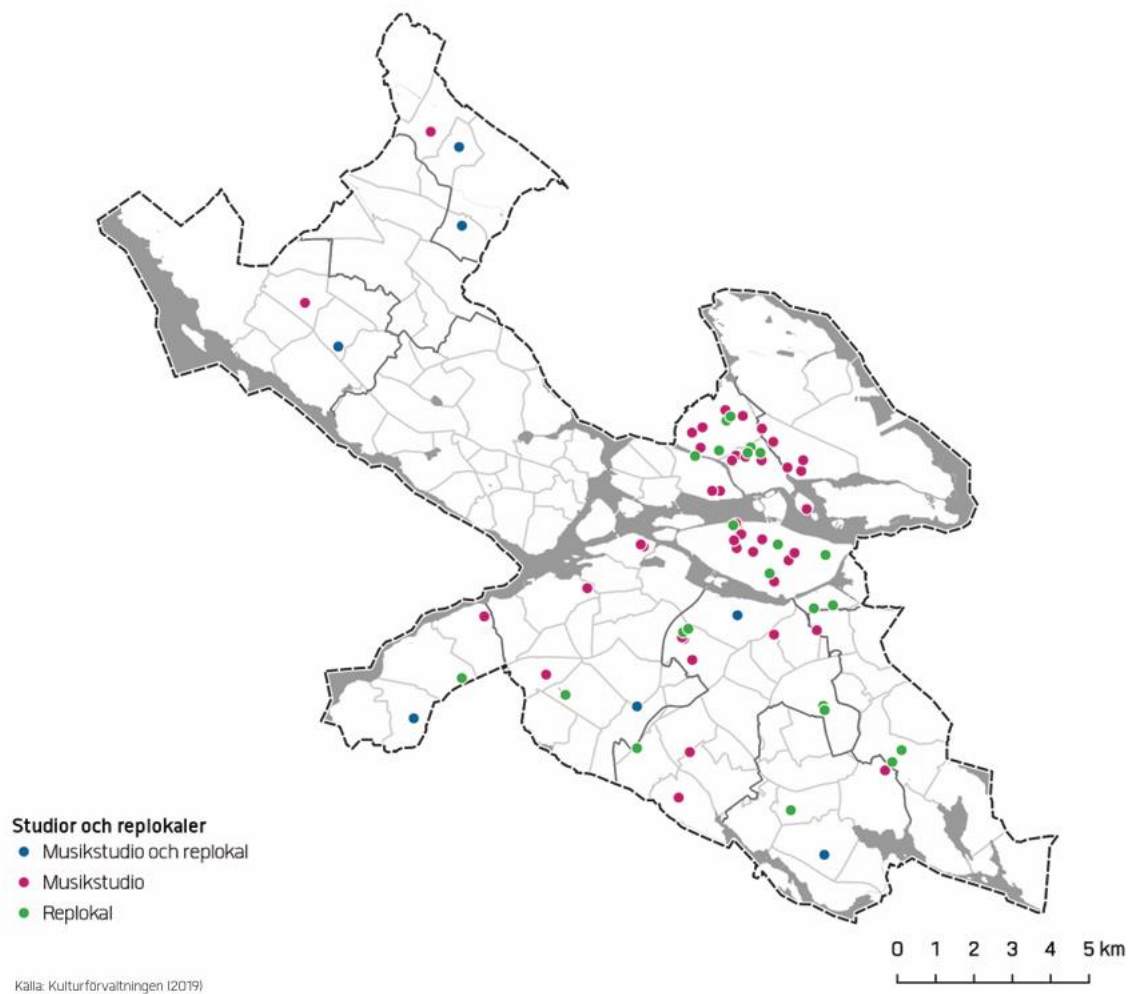
En svensk utveckling om en mer integrerad policy handlar om begreppet gestaltad livsmiljö, som ger kulturen en större roll än tidigare i planering och platsskapande (Prop. 2017/18: 110, 2018), och på europeisk nivå drivs en liknande utveckling under begreppet "New European Bauhaus" som har flera likheter med den svenska "Politik för Gestaltad livsmiljö" (Borén 2024). Sammanfattningsvis finns det enligt både forskning och policy på ett flertal administrativa nivåer ett behov av nya former och processer för samverkan som stödjer och underlättar kulturens integration i platsers utveckling.

Ett viktigt steg i detta är utvecklandet och användandet av rumslig information i form av kartor och GIS om de kulturvärden och kulturresurser som finns i ett område eller kommun. När ett gediget underlag finns kan grundad och i förlängningen evidensbaserad policy utvecklas som stärker både områdets kulturliv och områdets sociala, ekonomiska och fysiska utveckling. Som framgår är denna typ av kartor och tabeller mycket detaljerade (se Figur 1 och 2). Exempelen är från Stockholms stads arbete med kulturkartor (Stockholms kulturkartor 2022, sid 69, 81) och visar musikstudior och replokaler respektive arbetsställen och verksamma inom de kulturella och kreativa näringarna. Bland

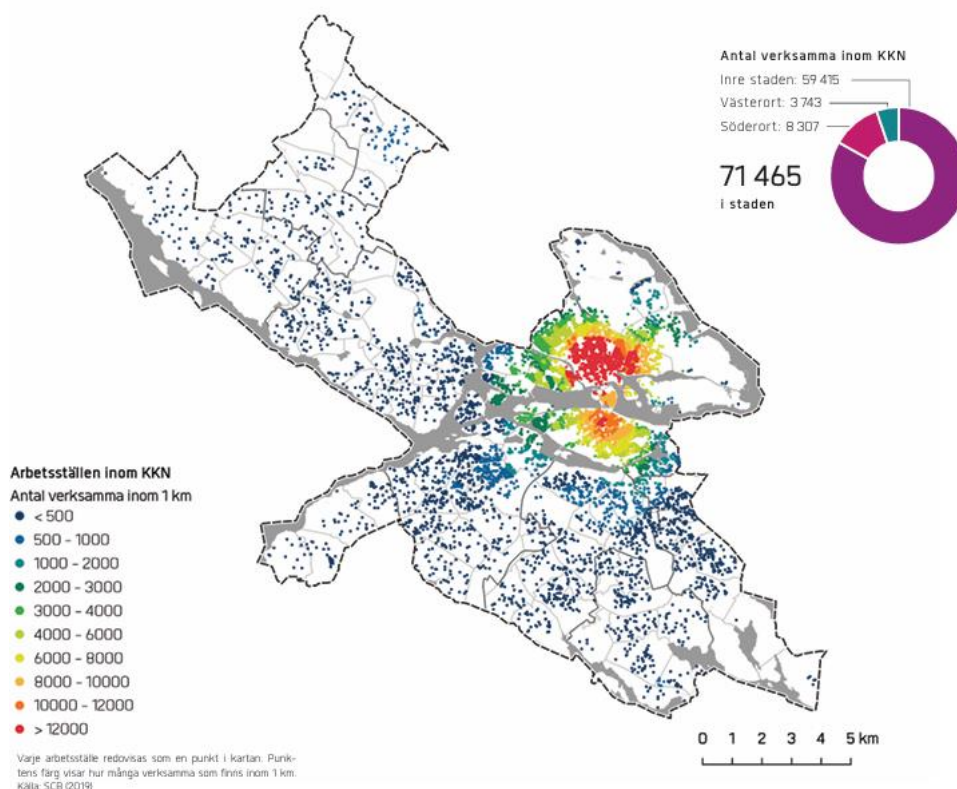
---

¹ En ny regional utvecklingsplan, RUF52060, är under utveckling och beräknas antas av Regionfullmäktige juni 2026.

den rapportens övriga innehåll finns bland annat kartor och tabeller för produktionsplatser för kultur (t ex ateljéer, replokaler), kulturlokaler och mötesplatser (t ex bibliotek, biografer, scener), kulturplatser utomhus (t ex dansbanor, kulturhistoriska miljöer och byggnader), kulturutbildningar (statlig högre, kommunal, fristående/privat regi) samt verksamma inom kulturella och kreativa näringar, den kulturella sektorn och inom konstnärligt skapande (sk kulturkärnan), samt tabeller över befolkning per stadsdel och kulturplats. Sammantaget ges en god och detaljerad geografisk och ekonomisk kartering som grund för beslut inom samhällsplanering.

Figur 1. Studior och replokaler. Källa: Stockholms kulturkartor 2022, sid 69.

Figur 2. Arbetsställen inom KKN [Kulturella och Kreativa Näringar]. Källa: Stockholms kulturkartor 2022, sid 81.

Kartorna visar också den övergripande rumsliga fördelningen och de områden som har mycket kultur och områden som helt kan sakna vissa kulturresurser. Med kulturkartor tillhandahålls härmed också ett redskap för motverka social snedfördelning, vilket anknyter till Region Stockholms mål om socialt jämnare fördelning av resurser.

I Region Stockholm har arbetet med att utveckla digitala verktyg med rumslig kulturinformation (kulturkartor av värden och resurser) startat som kommer att utgöra ett stöd för regionen och regionens kommuner för strategiska investeringar och för att nå kulturpolitiska mål. Dock saknas kunskap om hur rumslig information inom ett fält (kultur) tas tillvara och används i andra fält (stadsbyggnad) i regionens kommuner och hur samverkan mellan kultur och stadsbyggnadsförvaltningar kan utveckla planprocesserna.

Syfte och frågeställningar

Syftet med rapporten är därför att undersöka kulturkartor som ett strategiskt verktyg för lokal och regional utveckling, särskilt med avseende på dess roll för hur kultur- och stadsbyggnadsförvaltningar kan samverka för utvecklingen av effektiva, hållbara och evidensbaserade planeringsprocesser. Rapporten bygger på följande forskningsfrågor:

Vilka styrkor och svagheter har kulturkartering som verktyg i samhällsplanering, stadsbyggnad och placemaking? Hur används kulturkartor i samhällsplaneringen? Vilka samarbeten utvecklas på basis av och/eller i relation till kulturkartorna? Hur kan planeringsprocesserna utvecklas till att integrera kultur med samhällsplanering och stadsbyggnad?

Bakgrund

Region Stockholm har kultur som ett av sina ansvarsområden och Kulturförvaltningen i Region Stockholm har tagit fram en kulturstrategi (Kulturstrategi för Stockholmsregionen 2018), som kompletterar RUF2050 i kulturfrågor. Det följande arbetet relaterar till de mål- och insatsområden som beskrivs i kulturstrategin och då särskilt det insatsområde som handlar om att kultur och kulturmiljöer ska användas som resurs i samhällsplanering. Ett utdrag kan illustrera ett par viktiga aspekter av detta insatsområde:

En ökad samverkan mellan samhällsplanerare och kulturens företrädare är nödvändigt för att skapa attraktiva miljöer med sociala och kulturella värden för människor att arbeta, leva och trivas i. För en attraktiv gestaltad livsmiljö förutsätts en helhetssyn som präglas av kvalitet, samverkan och dialog.

Kultur och kulturmiljö bör i än högre grad integreras med bebyggelseplaneringen, både när det gäller läge och utformning, och ses som en utvecklingspotential i samhällsplaneringen. Det gäller särskilt i planeringsarbetet av de regionala stadskärnorna, strategiska stadsutvecklingslägen och i socioekonomiskt svaga områden men även i de så kallade landsbygdsnoderna. För att konstnärlig verksamhet ska kunna utvecklas i länet krävs förutom öppna mötesplatser, att det i översiktsplaner och detaljplaner ges utrymme för konstnärliga produktionsplatser. (Kulturstrategi för Stockholmsregionen 2018: 16)

Ytterligare ett i sammanhanget relevant insatsområde i enlighet med kulturstrategin där en regional kulturkarta kan vara betydelsefull är det som handlar om att ”öka tillgängligheten till och deltagandet i kulturlivet”. Ett viktigt bidrag till dessa två insatsområden är att det finns grundläggande rumslig information i kart- och GIS-form om kulturens infrastruktur, vilket inte funnits i samlad form tidigare. Just kart- och GIS-formen är viktig då detta är den form av information som man använder i mycket stor utsträckning inom stadsbyggnad och samhällsplanering. En karta i GIS-format relaterar möjligen också till insatsområdet om digitalisering (Omfatta digitaliseringens möjligheter och utmaningar), beroende på hur man väljer att fortsätta utveckla kartan.

Det kan verka relativt oproblematiskt att låta göra en karta över en avgränsad sektor men det blir i sammanhanget snabbt relativt många aktörer som måste samordna sina insatser. Det handlar om en regional kulturförvaltning och regionens GIS-avdelning, 26 kommuner och deras kultur- och fritidsförvaltningar samt respektive GIS-expertis, och i viss mån även de tänkta avnämarna – som stadsbyggnadsförvaltningarna – i respektive kommun, samt en konsult (Spacescape) som varit med i processen mer eller mindre från början. Så för att få till en karta är det redan vid start en mängd aktörer och kompetenser inblandade och då är inte merparten av kulturlivet aktivt med i detta arbete, som då skulle vuxit ytterligare.

Aktörerna har vidare olika ambitionsnivå och olika upplevda behov av kartan och arbetar och implementerar den i olika takt. Av regionens 26 kommuner är det under tidig höst 2024 15 som har anslutit sig till kartprojektet². Dessa har samlat in och sammanställt data från sina respektive kommuner och skickat in detta för inkludering i regionala kartan. Den regionala kulturkartan bygger således på data från kommunerna och det är också i grunden kommunerna som är ansvariga för kvalitén på de data de lämnar in.

---

² I april 2025 är det 19 kommuner som är med i karteringsprojektet.

Föreliggande rapport redogör således i mångt och mycket för ett pågående arbete där således de ingående kommunerna kommit olika långt, även i sättet att tänka och agera på kartan som ett strategiskt verktyg för utveckling, samverkan och beslut. Konkret i utvecklingen av kartan har data från Solna och Sundbyberg, som ingick i pilotarbetet av kartan, och från Stockholm stad inkluderats i en betaversion (se länk: [Kulturkartor Beta \(arcgis.com\)](https://arcgis.com))³ och det fanns också hösten 2024 en granskningskarta (se länk: [ArcGIS - Granskning kulturkarta](https://arcgis.com))⁴ för ytterligare kommuner (Haninge, Vallentuna, Norrtälje, Nynäshamn) med begränsad funktionalitet jämfört med hur den är tänkt att fungera när arbetet är klart. Under arbetet med rapporten har arbetet med själva kartan fortsatt och i april 2025 finns en version som är klar att tillgängliggöras via Region Stockholms hemsida. Kartan återfinns vid avslutandet av denna rapport (april 2025) på följande länk: <https://arcg.is/OX0mj00>

Stockholmsregionen består av 26 kommuner, se Figur 3, som är mycket olika till sin karaktär. Här finns t ex Stockholms stad med runt en miljon invånare helt inbäddad i tätorten Stockholm som tar plats i flera kommuner, inklusive Järfälla, Solna och Sundbyberg. Samtliga dessa fyra är till stora delar bebyggda. Kontrasten mot kommuner som Haninge i sydost och Norrtälje i norr är stor. I båda finns tätorter men också stora arealer med skog, åkermark och skärgård och härmed också delar med låg befolkningstäthet.

Hösten 2024 har som nämnts 15 kommuner svarat jakande på att delta i karteringsprojektet. Det innebär en egen satsning av kommunens personal (från kultur-, fritid- och GIS-avdelningar) som regionen uppskattar till ca 30 timmar samt en kostnad per kommun om 20 000 till 30 000 kr beroende på storlek. De kommuner som tackat ja är: Nykvarn, Värmdö, Haninge, Södertälje, Tyresö, Botkyrka, Salem, Nynäshamn i södra delarna av regionen, och Upplands-Bro, Norrtälje, Sollentuna, Upplands-Väsby, Vallentuna, Sundbyberg i norra delarna. Stockholm stad ingår också med de data från 2019 de tagit fram i samband med sin egen kulturkartering.

Av dessa 15, som kommit olika långt i implementeringen av karteringen, valdes sex kommuner ut för intervjuer. I studien ingår, i bokstavsordning: Haninge, Järfälla, Norrtälje, Solna, Stockholm och Sundbyberg.

---

³ Betaversion Solna, Sundbyberg och Stockholm:

<https://sll.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=b4981b0cc91944819c21a4f5a6cacb1d&extent=-1942480.1843%2C8201620.6425%2C2037567.8475%2C8299765.7868%2C102100>

⁴ Granskningskarta:

<https://www.arcgis.com/home/webmap/viewer.html?webmap=55e52219ab3f47d387f962dbd6198e62>

Figur 3. Kommuner i Stockholms län. Källa: Länsstyrelsen 2024.

Metod och etik

Studien är explorativ och metodologiskt inspirerad av grundad teori. Grundad teori är en forskningsansats som heuristiskt förhåller sig till ett empiriskt material utan att ha låsts vid en viss teori eller tolkningsram (Gustavsson 2004). Det empiriska materialet kan, är tanken, på detta sätt då möjliggöra tolkningar på för forskningslitteraturen nya sätt. Den jämförande delen i det här projektet utgår från att det är relevanta praktiker (Robinson 2016) som är intressanta, snarare än skillnader i territorium per se. Konkret handlar dessa om olika strategiska val och möjligheter som de i studien ingående fallen (kommunerna) lyfter fram och diskuterar i förhållande till sina skilda förutsättningar.

Urvalet av fallstudier (kommuner) var delvis givet vid projektets start då Stockholm, Solna och Sundbyberg kommuner redan har börjat arbetet med detta nya verktyg. Ytterligare tre kommuner valdes i samverkan med Region Stockholm och i relation till inledande resultat vilket syftade till att få bredd och variation i materialet. Urvalet av intervjupersoner är experter, som i en eller annan mening är aktörer i relation till kulturkartan som planerings- och samverkansverktyg inom dessa kommuner. Urvalet av intervjupersoner handlade huvudsakligen om att engagera seniora tjänstepersoner inom kultur- och fritidsförvaltningen i respektive kommun och i ytterligare två kommuner (Stockholm och Sundbyberg) – de där arbetet med kulturkartorna kommit längst – även tjänstepersoner inom GIS och stadsbyggnadsförvaltningen inklusive (i en kommun) en expert på hållbarhetsarbete och kartans eventuella roll för detta arbete. En intervju har också genomförts med Spacescape, det konsultföretag som Region Stockholm och kommunerna samarbetat med för att ta fram kulturkartan.

Under perioden som projektet genomförts har svensk lagstiftning genom Etikprövningslagen krävt att mer eller mindre alla forskningsprojekt som involverar människor ska ha särskilt tillstånd från myndigheterna (Etikprövningsmyndigheten) för att få genomföras. Tillstånd söktes i mars 2024 och beviljades i april 2024 (Dnr: 2024-01815-01). Efter att tillståndet erhållits kunde arbetet börja med urval av kommuner, identifiering av intervjupersoner, intervjuer och analyser.

De sex kommuner som ingått i studien är, i bokstavsordning: Haninge, Järfälla, Norrtälje, Solna, Stockholm och Sundbyberg. Samtliga kommuner som tillfrågats har svarat positivt på att delta i studien och ingen har avböjt. Kommunerna har dock kommit olika långt i implementeringen av kulturkartan varpå en del intervjuer mer handlade om kartans tänkta strategiska användningsområden. Som en intervjuperson uttryckte det: "Vi har gjort den karteringen. Vi har varit med. Vi gjorde det här strax innan sommaren. Däremot så finns det ju ingen publicerad version än där vi är med så det är inte ett verktyg vi kan använda än". En nackdel med detta är att det finns ingen "operativ" erfarenhet att luta sig på för många intervjupersoner medan en fördel kan vara att intervjuerna gjordes i en tid när själva arbetet med kulturkartan var färskt i minne hos informanterna.

Totalt har tio intervjuer genomförts varav tre skedde digitalt och sju genomfördes som ett fysiskt möte på intervjupersonens arbetsplats. Merparten av intervjuerna gjordes hösten 2024 och några före sommaren samma år. Intervjuerna var semistrukturerade djupintervjuer (Morris 2015, se även Clark et al 2021) och utgick från ett intervjuschema, som samtliga intervjupersoner fick tillsänt sig innan intervjun tillsammans med samtyckesblankett och information om forskningen. Merparten av intervjufrågorna är öppna vilket också innebär att i många fall kom intervjupersonen "av sig själv" in på frågor som behandlas senare i schemat. Dessa frågor behandlades i dessa fall direkt. I flera fall kom intervjuerna att utspela sig som ett djuplodande samtal och i samtliga fall uppnåddes den öppenhet för variationer i svaren som eftersträvas i semi-strukturerade intervjuer.

Urval av kommuner och identifiering av de flesta intervjupersonerna gjordes i samverkan med Region Stockholm och några intervjupersoner genom snöbollsurval, vilket passar bra när det är ytterligare experter som söks. De kommuner som ännu inte börjat med karteringen och/eller ännu inte gått med i regionens karteringsprojektet var inte aktuella. Redan vid ansökningsskrivandet (vår/sommar 2023) nämndes tre kommuner som var tänkta att ingå – Stockholm, Solna och Sundbyberg då dessa redan då kommit långt i arbetet med karteringen, och Stockholm redan var klar. I det övriga urvalet av kommuner eftersträvades en bredd (stor, liten, kranskommun mm) samt att förutom Stockholm åtminstone ytterligare en har en planerad regional stadskärna inom kommunens gränser.

I kommunerna söktes i första hand kulturförvaltningen. Sammantaget arbetade fem av intervjupersonerna på Kultur- och fritidsförvaltningar, en person på en fritidsförvaltning, och tre på andra förvaltningar, främst på stadsbyggnadsförvaltning eller GIS-avdelning, och en intervjuperson arbetade på konsultföretaget Spacescape. Urvalet är således medvetet inte slumpmässigt utan ett urval som syftar till att identifiera personer med relevant expertis.

I samband med intervjuerna dokumenterades intervjupersonernas samtycke inklusive hur de önskade att deras namn skulle behandlas i rapporteringen av forskningen, t ex vid citat. Intervjupersonerna kunde välja att vilja ha med sitt namn eller välja att inte ha det. Merparten gjorde det aktiva valet att vilja framträda med namn men inte alla varpå inga namn används i rapporten som ett sätt att öka integritetsskyddet. I något fall används namnet på intervjupersonen där detta uttryckligen önskats av intervjupersonen i samband med citatgranskning. Samtliga citerade intervjupersoner (nio av tio) har också fått granska sina citat i samband med att workshop-versionen av rapporten gjordes klar innan workshopen, se vidare nedan. Ledstjärnan i arbetet har varit mycket stor försiktighet i dessa integritetsrelaterade frågor.

Samtliga intervjuer spelades in, efter interpersonens godkännande, och transkriberades med transkriberingsprogrammet "Ragnar". Ragnar gör transkriberingen på den lokala hårddisken och använder sig således inte av molntjänster. I enlighet med praxis har de citat som anförs nedan språkligt anpassats för att underlätta läsning. Rena talspråksformuleringar som upprepade användning utfyllnadsord som "liksom" och liknande uttryck, upprepningar och annat som ingår i kommunikationen i talat språk har tagits bort och anpassats till skriftlig kommunikation.

Transkriptionerna analyserades sedan medelst kodning för variation, dvs fokus låg på att försöka identifiera ny information (jämfört med tidigare kodade intervjuer) snarare än att markera mellan intervjupersonerna likstämig information. Tanken med detta är att försöka identifiera olika perspektiv och ingångar till kartan som ett strategiskt verktyg. I vissa fall var dock samstämmigheten mellan intervjupersonerna tydlig vilket då uppfattats som en viktig aspekt av kartan som verktyg. I direkt relation till kodningen gjordes också teoretiska memos, dvs utkast på tolkningar, som löpande bedömdes och utvecklades (eller avvecklades) i takt med att rapporttexten färdigställdes till en första workshop-version.

Som ett sätt att dels dela resultaten med dem som bidragit till studien, dels ge möjlighet för dem och ytterligare andra inbjudna att ge synpunkter, kommentarer och kritik för att kvalitetssäkra resultaten hölls den 10 april 2025 en digital workshop under 1,5 timme med presentation av rapporten och diskussion av resultaten. De inbjudna var alla som deltagit i studien från kommun (intervjupersonerna) och region (kontaktperson och ytterligare en person med intresse för frågorna) samt några forskare från Kulturgeografiska institutionen, Stockholms universitet samt en forskare som arbetar med liknande frågor vid Västra Götalandsregionen. Av de inbjudna kom totalt sex av de inbjudna med ungefär lika delar forskare som de som deltagit i studien. Det visade sig vara en lagom och tillräckligt stor grupp för att föra en god diskussion där alla fick god tid för inlägg. Efter workshopen infördes relevanta kommentarer i föreliggande slutversion av rapporten.

Avslutningsvis ska också nämnas att jag i planeringsfasen av projektet deltog i en workshop och ett möte som organiserades av Region Stockholm med deltagare från kommuner och Spacescape. Vidare har en del information och material kommit genom samtal, mail och möten med samverkanspartnerns kontaktperson (Ulf Andersson Greek), som varit viktigt för att förstå karteringsprojektets bakgrund och upplägg.

Avgränsningar och begränsningar

Rumsligt är studien avgränsad till Region Stockholm och till att empiriskt inkludera sex kommuner i stockholmsregionen. Tidsmässigt är fokus på kulturkartans status 2024, dvs ett arbete som är pågående. Tematiskt är fokus på kulturkartan och dess roll som strategiskt verktyg. En viktig begränsande faktor i arbetet har varit att projektet planerades att genomföras under två år men fick finansiering för ett år (på halvtid). I förhållande till ansökan har därför arbetet behövt halveras och delvis planeras om för att fortsatt kunna ligga i linje med syfte och frågeställningar. I huvudsak har antalet intervjuer minskats (men inte antalet kommuner) och då i huvudsak med tjänstepersoner inom stadsbyggnad och samhällsplanering. Detta eftersom kartan under det första projektåret ännu inte implementerats fullt ut och börjat användas av dessa med vilket följer att intervjupersoner inom dessa fält också skulle vara av mindre värde för analysen. Det ska dock påpekas att i Sundbyberg har intervjuer genomförts även med andra förvaltningar och i Stockholm, som arbetat strategiskt med kulturkartor i flera år, även med stadsbyggnad.

Ytterligare en faktor är att regionens karteringsprojekt startade med fokus på kartering av kulturens infrastruktur men under projektets gång kom, på kommunernas inrådan, även fritidens infrastruktur (t ex idrottsanläggningar) att inkluderas i Region Stockholms arbete. Detta perspektiv kom dock i förhållande till forskningsprojektet in för sent (i relation till syfte, frågor, design mm i den ursprungliga ansökan), beviljat etikillstånd och inte minst författarens expertis) för att kunna inkluderas fullt ut.

Disposition

Efter detta introduktionskapitel fortsätter rapporten med en kortare genomgång av några viktiga begrepp som utvecklats i förhållande till kultur, kartor och samhällsplanering de senaste decennierna. Efter denna följer två empiriskt orienterade kapitel där det första har fokus på själva kulturkartan och det andra på hur den kan fungera som strategiskt verktyg för att nå vissa uppsatta mål. Rapporten avslutas med ett kapitel med slutsatser.

2. Kartor, kultur och planering: begrepp inom fältet

Många städer och regioner runt om i världen, inte bara i väst, har idag en mer eller mindre utarbetad policy kring kultur som (ekonomisk) utvecklingsfaktor (Evans 2009, Borén och Young 2016). Dock finns en omfattande akademisk kritik (t ex Peck 2005, Markusen 2006, Borén och Young 2013, Scott 2014) kring detta. En aspekt av den här kritiken är att kulturens roll för urban och regional utvecklingen inte har nått sin fulla potential vad gäller social och ekonomisk utveckling, eller för den fysiska utformningen och gestaltningen av stadens rum. Innebörden i policyorienterade begrepp som gestaltad livsmiljö (Prop. 2017/18: 110, Boverket 2020), New European Bauhaus (NEB Progress Report 2023, Boverket 2023) och creative placemaking (Markusen och Gadwa 2010, Wyckoff 2014) kan ses som svar på hur kultur kan få en mer utvecklad roll i samhällsplaneringen och i samkonstruktionen av stadens rum.

Förhoppningsvis utgör dessa hållbara sätt att involvera kultur och samhällsplanering då kulturens "röst" inom planering tidigare varit svag och det i stort saknas exempel, globalt sett, på när kultur och planering systematiskt integrerats (Young 2006, sid 43). Detta verkar gälla även tio år senare då Evans (2015) i en studie av "cultural planning" skriver:

there has been a failure to embed cultural planning into the mainstream planning system, including the education and training of planners and related professionals (e.g., architects, environmental officers, public administrators). This is reflected in the adoption of an increasingly micro level approach to place-making or strategic policymaking, which is preferred to more comprehensive planning and a cumulative knowledge/evidence base that is also both sustainable and inclusive. (Evans 2015, sid 65)

En kulturkarta är, såhär ytterligare tio år senare år 2025, ett viktigt steg mot mer eller bättre inbäddning av kulturens frågor i det övergripande planeringssystemet. Kulturkartor är ett sätt att förstärka kunskapsbasen och hålls de uppdaterade och utvecklas kan de också vara en del av ett kumulativt allt mer betydande planeringsunderlag. Men målen med kulturkartan kan ställas högre än så för att kultur ska kunna få genomslag som resurs i ett givet planeringssystem.

Kartan, som denna studie visar, kan vara ett redskap i samverkan för att överbrygga stuprör och öka eller underlätta samarbete och utbyten mellan olika förvaltningar samt med andra aktörer. Samverkan med de senare mer eller mindre förutsätts i de nya stadsbyggnadsideal som hävdas i Gestaltad livsmiljö och New European Bauhaus. I den här studien handlar det dock mer om samverkan mellan förvaltningar och om att planering med stöd i kulturkartan enklare kan tillägna sig en "kulturell lins" (Kovacs och Biggar 2018) men också om att kulturens förvaltningsaktörer utifrån rumslig information bättre kan förstå planeringens förutsättningar, instrument och språk. För båda kan i detta avseende en karta över kulturens infrastruktur vara ett strategiskt verktyg.

Med att kartan är strategisk avses här den klassiska betydelsen av ordet strategi, dvs att kartan är ett instrument eller verktyg för en makt, i det här fallet region och kommuner, att nå vissa mål. Detta ligger också i linje med mycket forskning om kartor där de ses som dels ett maktmedel, dels ett uttryck för makt (Cosgrove 2008). Kartan är förstås inte det enda maktmedel som finns för att nå politiska mål men att inte ha tillgång till rumslig information (i kartform) minskar sannolikt de övriga

instrumentens effektivitet givet att kartan är ett enkelt och tydligt sätt att dela information mellan olika parter, som annars inte känner till kulturens geografi och infrastruktur. Cosgrove skriver:

[Maps] also attract interest as material objects, acting as “immutable mobiles” that play a significant role in the spatial transfer of knowledge and thus deploy various rhetorics in order to command trust. (Cosgrove 2008, sid 185)

Kartan är härmed också ett viktigt redskap som förenklar samverkan. I korthet, kartan ger information som går att samverka kring som underlättar måluppfyllnad särskilt i de lägen där flera aktörer, kanske med olika intressen, är involverade. Aktörerna hamnar, med kartans hjälp, mycket snabbt på jämförbara kunskapsnivåer om var kulturens resurser finns. Nyckelordet i citatet ovan för detta är ”trust” eller tillit.

Teoretiskt uttryckt och i enlighet med ett relationellt rumsbegrepp kan kartan således också ligga till grund för en mängd nya ”materiella praktiker” (Massey 2005) som antingen inte var möjliga innan eller hade en annan, mindre effektiv, form. Dessa praktiker bygger i sin tur upp relationer över tid som förändrar förutsättningarna och möjligheterna för planering och andra verksamheter. Genom utvecklingen av såväl nya som existerande relationer påverkas skapandet av rum. Rummet är på detta relationsunderbyggda sätt också öppet för förändringar – aldrig statiskt – och alltid under utveckling.

Kanske tydligast vad gäller kartan som maktmedel är de kategorier av information som visas i den. Vad ska klassas som tillhörande ett visst fenomen? Och vad ska inte med i kartan? Vilka fenomen blir utan representation? Men kartan och dess information uppfattas ändå ofta som neutral och saklig vilket gör att den inte i första hand upplevs representera särskilda intressen eller en specifik makt utan främst rumsliga sakförhållanden.

Det ska här dock understrykas att för att en karta ska fungera som tydlig informationsbärare måste ett urval och kategoriseringar göras, samt en mängd designval om hur detta ska representeras (se Rystedt et al 2020). Dessa val innebär dock också med nödvändighet att en karta innehåller en mängd ”vita lögner” (Monmonier 1991) som har den effekten att de styr uppfattningen om det karterade fenomenet. Det kan handla om enkla saker som att symbolerna som används i kartan är oproportionerligt stora (dvs ej skalriktiga), eller om färgval då vissa färger upplevs som också bära känslomässiga aspekter. Det går inte att helt komma runt dessa problem (de är en del av de ”vita lögnerna”) men det kan vara viktigt för en ovan kartläsare att vara medveten om dem. En intervjuperson, själv GIS-expert, säger:

Jag tycker det är väldigt viktigt att tänka på [kartans] utseende och att man kan lyfta helt olika budskap med samma karta beroende på vilken färg eller vilka symboler som ”poppar” ut från kartan. Så det går att styra mycket med detta.

”Poppar ut” i citatet ovan relaterar till kartans visuella hierarki (figur-grund-dimensionen), dvs vad på en platt yta upplevs ligga över bakgrunden. En skicklig kartograf kan få det karterade fenomenet att till synes sväva över bakgrunden. Det ”poppar ut” och man lägger märke till det mer än bakgrunden.

Det finns således all anledning om att härmed också påminna om att ”kartan inte är terrängen” utan i många situationer måste den kompletteras med ytterligare och mer detaljerad information kring varje plats. Generellt kring designvalen gäller dock att de ska stödja syftet med kartan och i förlängningen då det stöd i policy (och den makt) som initierade karteringen till att börja med. DCMS (2010) skriver:

Before undertaking a mapping exercise, it is important to consider the policy background behind your mapping process. Understanding the policy background can help develop linkages between policy areas and ensure that data collected support wider policy developments. (DCMS 2010: 1-2)

Som framgår i regionens kulturstrategi är en del av policybakgrunden att kultur ska ses som en resurs i samhällsplaneringen. Med planering avses i detta arbete dels den planering som behövs för dem som är direkt berörda vid kulturförvaltningar och deras arbete men också, och i första hand, den planering som sker med direkt bäring på den fysiska miljön, stadsbyggnad och samhällsplanering. Den senare kontrolleras dock av andra aktörer som har flera intressen än kultur att förhålla sig till. Vad gäller samhällsplanering så har Region Stockholm i sin Kulturstrategi (2018) som mål att öka kulturens roll i samhällsplaneringen och som kommer att visas med flera exempel så kan kulturkartor fungera som instrument för att nå eller närma sig detta mål. Kartan har således fungerat strategiskt i den klassiska betydelsen av strategi.

Cultural Mapping, PGIS, PPGIS och VGI

I en genomgång av forskningen om kartor, kultur och planering måste inledningsvis göras en distinktion mellan två syften med en kulturkartering. Den första handlar om kartan som verktyg för sakligt korrekt rumslig information för att huvudsakligen användas inom administration och underlag för beslutsfattande, och den andra om kartering som medel för att nå också (och ofta huvudsakligen) andra mål, som inkludering eller identitetsbyggande. I denna senare approach ser vi de senaste decennierna framväxten av olika varianter av "participatory mapping", som innefattar ett bredare deltagande av olika aktörer, som "cultural mapping", "Participatory GIS" (PGIS) och "Public Participatory GIS" (PPGIS).

Samtidigt har den mer reguljära karteringen inte minskat i betydelse – snarare tvärtom – men däremot gått från tryckta klassiska kartblad och atlas till digital lägesbestämd information i Geografiska Informationssystem (GIS). I dessa är information samlad i olika lager av digital data så att ultimat allt som finns på en plats kan visas och ingå i rumsliga analyser av olika slag. GIS används i mycket stor utsträckning inom stadsbyggnad och fysisk planering. Härvidlag finns en också stor men mer tekniskt orienterad litteratur, snarare än klassiskt kartografisk,⁵ kring GIS-kartor medan det inom kulturgeografi och andra samhällsvetenskaper finns viss forskning (se Brown och Kyttär 2014) om planering och vad som kallas "Public Participatory GIS (PPGIS)" och "Participatory GIS (PGIS)" snarare än om GIS per se.

Dessa olika former av deltagande GIS kan också sägas falla inom ramen för "collaborative" och "participatory planning" (Rossi et al 2024), vilket också speglar den starka trend inom planering (och planeringsforskning) som varit rådande de senaste decennierna (Healey 1997; Hartmann och Geertman 2016). Det kan dock tilläggas att kartering av kulturens infrastruktur, som i regionens karteringsprojekt, inte har någon stor litteratur att falla tillbaka på även om ett par exempel från forskningslitteraturen lyfts fram och diskuteras nedan.

Trots att ovanstående teman (participatory och cultural mapping, PGIS, PPGIS) inte kan sägas vara ett stort forskningsfält så finns ett antal överlappande begrepp som har medfört att vissa forskare talar om fältet som fragmenterat (Fast 2024). Det finns ingen strikt enhetlighet i användningen av begreppen vilket torde vara en konsekvens av att praktiska karteringsprojekt kan se olika ut med varierande syften, tillvägagångssätt mm. Begreppen är således relativt breda och öppna för anpassning i olika studier eller projekt. Även om denna rapport inte i huvudsak syftar till teoretisk

---

⁵ Tack till Ulf Jansson, Kulturgeografiska institutionen, Stockholms universitet för detta påpekande.

och konceptuell utveckling inom kartering behöver ett par återkommande huvudbegrepp inom deltagande kartiering (participatory mapping) behandlas översiktligt. Det första är "cultural mapping" som i delar täcker det område som projektet behandlar men som oftast dels innefattar ett bredare deltagande från lokalbefolkningen och civilsamhälle, dels sällan enbart handlar om att kartera fysiska objekt. Duxbury et al skriver:

From this perspective, cultural mapping is regarded as a systematic tool to involve communities in the identification and recording of local cultural assets, with the implication that this knowledge will then be used to inform collective strategies, planning processes, or other initiatives. These assets are both tangible, or quantitative (e.g., physical spaces, cultural organizations, public forms of promotion and self-representation, public art, cultural industries, natural and cultural heritage, architecture, people, artifacts, and other material resources) and intangible, or qualitative (e.g., values and norms, beliefs and philosophies, language, community narratives, histories and memories, relationships, rituals, traditions, identities, and shared sense of place). Together, these assets help define communities (and help communities define themselves) in terms of cultural identity, vitality, sense of place, and quality of life. (Duxbury et al., 2015, sid 2)

Som påpekats ovan är dock cultural mapping som praktik inte enhetligt (Evans 2015, Goodman och Zitcer 2025) och i vissa cultural mapping-projekt ligger fokus mer på det materiella, fysiska och/eller på att ta fram ett gediget beslutsunderlag för att kunna använda i planering medan det i andra projekt kan vara fokus på att en befolkning ska identifiera för dem viktiga platser och de berättelser som kan kopplas till dessa.

Parallellt med cultural mapping, som kanske drivits främst av dem med intresse och förståelse för lokala kulturers roll i samhället, har en liknande rörelse inom GIS vuxit fram men som i mångt och mycket lutar sig mot en annan begreppsapparat, med två huvudbegrepp: PGIS och PPGIS. Förkortningarna står för *Participatory Geographical Information Systems* respektive *Public Participation Geographic Information Systems* och de nämns ofta tillsammans då båda handlar om att inkludera inte bara experter på kartering och GIS utan alla dem som kan ha ett intresse av sammanställa och skapa rumslig information med hjälp av digitala verktyg. Samtidigt finns viktiga skillnader mellan begreppen (Brown och Kyttä, 2014) där en distinktion är att syftet med PGIS ofta inte främst är själva kartan utan snarare processen att ta fram den. Tanken är att deltagandet leder till att den berörda gruppen stärks (empowerment, egenmakt, lokal identitet), får bättre förståelse för sin egen historia och kultur och utvecklar socialt kapital. För PPGIS å andra sidan är dock slutresultatet (kartan) viktigare än själva deltagandet. Brown och Kyttä skriver:

The distinctions between PPGIS and PGIS largely reflect the situational context (developing vs. developed country) in which the practices have emerged. In developing countries, the focus of PGIS has been on social learning and community engagement, primarily in rural areas, with the resulting maps a potentially useful, but secondary outcome. PGIS is used as a development tool to encourage community identity, empowerment, and the creation of social capital. (...) In contrast, PPGIS targets urban-centered populations in developed countries with an emphasis on the generated maps and how the spatial data can be used to inform future land use. The driver for PPGIS appears less about social and economic marginalization (although this may be present), but enhancing participation processes to improve the quality of land use decisions. (Brown och Kyttä, 2014: 125)

I det regionala karteringsprojektet är det olika nivåer i den formella territoriella administrationen, som samarbetar om informationsinsamling och sammanställning av data till användbara kartor. Region Stockholm står för initiativet och den övergripande modellen medan kommunerna bidrar med data vad gäller deras territorium till den övergripande kartan. Samtidigt ska påpekas att detta i

högsta grad varit en ömsesidig process där Stockholms stad på eget initiativ gjort egna karteringar av de kulturella resurserna, den första 2015 och nästa 2022 (med data från 2019, se Stockholms kulturkartor 2022), som inspirerade regionen till att försöka skala upp detta till regionens alla kommuner. Vidare har kommunerna varit med att fastlägga modellen till att också inkludera karteringsobjekt som hänför sig till sport- och fritidsanläggningar och inte endast kulturinfrastruktur. Dessutom samarbetar region och kommuner om kategoriseringen (t ex vad räknas som en biograf, konsthall, dansbana osv) så att det ska bli enhetligt. Rent tekniskt finns det också en mängd frågor om dataformat som kommuner och region måste vara överens om så att data är kompatibelt med varandra och det system som materialet sparas och visualiseras i. Ett viktigt stöd i processen har varit konsulten Spacescape, som är vana att arbeta med kartering, GIS, kultur och stadsbyggnad.

Det ska tilläggas att kommunerna i Sverige är självstyrande enheter och att regionen, som också är en självstyrande enhet, inte kan tvinga kommuner att delta utan gemensamt arbete bygger på frivillig grund. Detta gör också karteringsprojektet till ett "VGI-projekt" (Volunteered Geographical Information). VGI är ytterligare ett begrepp inom detta forskningsfält och avser geografiska data som lämnats frivilligt. Det här fallet kan karakteriseras som "aktiv VGI" (Fast 2024) då kommunerna har gjort ett medvetet och aktivt val att delta i karteringen och bidra med information. I motsats till aktiv VGI finns också passiv VGI där data och information hämtas ur källor och databaser utan deltagarnas aktiva medverkan. Det ska dock påpekas att VGI, liksom PGIS och PPGIS, vanligen refererar till olika brukar- eller medborgargrupper utanför den offentliga administrationen speciellt i fall då man upplever att den offentliga administrationen inte speglar dessa gruppers röster och/eller intressen.

I det studerade kulturkarteringsprojektet finns viss beredskap på att mer av detta skulle kunna läggas till i ett senare skede. De objekt som nu karteras kan sägas utgöra en fast kulturell infrastruktur medan information om enskilda kulturprojekt, fria grupper eller annat inte ingår. Dock, finns det en karta över kulturens infrastruktur som grund kan det vara enklare att i andra applikationer komplettera med detta där aktörer t ex kan lägga till information om "sin punkt" och dess omgivningar på kartan, inklusive information som är "intangible" (berättelser mm). Samtidigt väcks då de frågor som deltagande kartering alltid brottas med vad gäller datakontroll, uppdateringar, koherens mellan punkter mm. Det kommer därför vara viktigt att hålla de olika applikationerna åtskilda, så att "öppna" applikationer inte utan kontroll påverkar den applikation som används av t ex stadsbyggnadsförvaltningar.

Det har således diskuterats om och hur andra intressenter än kommun och region ska kunna bidra till kartan med ytterligare information och/eller använda kartan och kartdatan i andra syften inom privat eller offentlig regi (Projektplan för pilotprojektet 2023) men i skrivande stund är detta ännu under diskussion. Vid workshopen 10 april framkom öppna data som en viktig aspekt då det skapar bättre förutsättningar för t ex innovation (se vidare under rubriken "Detaljeringsgrad"). En intervjuperson uttrycker också detta som en framtida nytta med kulturkartan.

Och sen tredje steget som förhoppningsvis kommer på längre sikt, dvs att det kommer finnas en möjlighet att företag att använda den här öppna datan till att erbjuda brukare, medborgare och andra att köpa information. Var finns teatrar? Var finns kanske springspår, fotbollsplaner och så vidare? Vad man nu vill använda informationen till. För tanken är att kartan ska få en stödlighet som gör den öppen för andra användare.

Det ska också understrykas att i denna kartering är, i relation till begreppen cultural mapping och PGIS/PPGIS, inte deltagande ett mål i sig utan snarare att aktörer inom samhällsplanering inklusive kulturförvaltningarna själva ska få ett verktyg som passar bra in i deras planeringsprocesser och redan existerande arsenal av rumslig information och som kompletterar denna med omkringliggande kommuners och regionens kulturresurser. Karteringsprojektet befinner sig således närmare, i Chiesi

och Costas (2015) termer, kunskapsextremen än identitetsextremen vad gäller olika typer av kulturkartering. Härmed är approachen i projektet mer PPGIS än PGIS, då detta syfte är överordnat de värden som ett brett och inkluderande deltagande kan resultera i vad gäller platskänsla, lokal egenmakt och social sammanhållning. Som resoneras kring vidare nedan kan dock en grundläggande karta av kulturens infrastruktur komma att stödja även sådana användningar.

Det ska dock tilläggas att karteringsprojektet inte passar sömfritt in som ett PPGIS då befolkningen eller civilsamhället har en så liten eller ingen roll i processen även om likheter finns vad gäller deltagande, även om det är av andra typer av aktörer. Arbetet sker med deltagande av olika självstyrande aktörer i offentlig förvaltning som samarbetar frivilligt i en process som i slutänden ska leda till en övergripande karta som hade varit mycket svår för en aktör att sammanställa själv. Deltagandet är ett sätt att få rumslig information organiserat i innehåll, form och process vilka varit öppna för deltagarna att påverka. Kanske är det i det här fallet mer rättvist att istället för PPGIS tala om PAPGIS, dvs Public Administration Participatory GIS? Vidare kulturgeografisk forskning kring den här typen av kartering kan vara av intresse då forskningen om deltagande kartering de senaste decennierna snarare haft fokus på samverkan med befolkning och civilsamhälle, än på institutionella aktörers beteende och eventuella deltagande. Litteraturgenomgången för föreliggande studie tyder också på att det finns brist inom forskningen vad gäller dessa aspekter av kartering, speciellt kulturinfrastrukturkartering.

Kulturinfrastrukturkartering: Kategorisering, kartor och kulturella ekosystem

I det nedanstående behandlas kort tre olika exempel av kategorisering av fasta (tangible) resurser av kulturens infrastruktur samt ett par olika sätt att tänka på vad det är man karterar. Med det senare avses vilken underliggande föreställning eller bild man har av hur de olika karterade objekten "sitter ihop". Är de en del av samma värdekedja? Eller ses objekten som enskilda atomer utan närmare relationer med andra kulturaktörer? Eller som del av kluster som också kan innefatta helt andra verksamheter (t ex i innovationshänseende)? Eller betraktas objekten som delar i ett kulturellt ekosystem, som också bidrar med kulturella ekosystemtjänster till sin omgivning och samhället i stort? Det finns inget "rätt" svar utan snarare är det viktigt att kunna vara flexibel för att i analyser kunna lyfta fram de aspekter som behövs för att stödja eftersträvaransvärda utvecklingar inom planering eller annat.

Det föreliggande projektet har karterat fasta resurser och som nedanstående exempel visar finns det flera alternativ att kategorisera dessa. En grund i vad som karteras både i föreliggande projekt och i de kommande exemplen är att det finns en fysisk plats i form av byggnad eller del av byggnad där det sker viss relevant verksamhet. I det nedanstående exemplet ingår också särskilt utformade landskap, som parker. Det handlar om över 750 objekt i Toronto, Kanada:

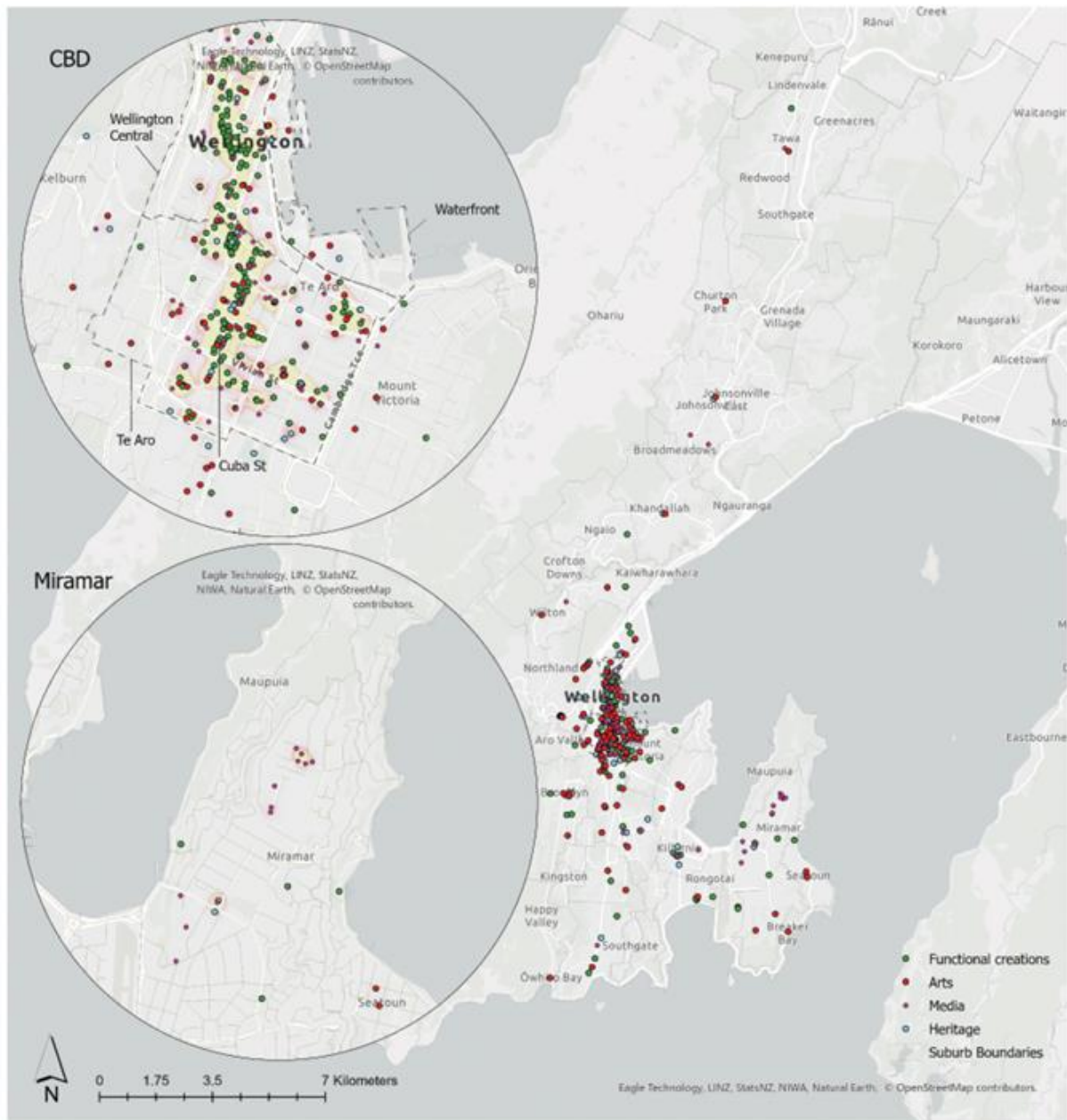
A novel attempt to classify and map cultural assets not just functionally, but in terms of a regional cultural development strategy, was adopted for instance in the city of Toronto, Canada. (...) For this mapping exercise, a cultural facility was first identified as a venue that is a building or designed landscape that fulfils a defined cultural role. The term 'cultural facility' was divided into four defined roles, which support specific municipal objectives and responsibilities related to culture: (1) support for cultural activity throughout all of the City's diverse communities; (2) support for the artists of the City; (3) support for culture as part of the City's Economic Development and Tourism strategy; and (4) support for culture as a heritage resource. These roles were then described in terms of four categories in which individual cultural facilities and organisations were represented: *Hubs* provide support for cultural activity throughout all of the

City's diverse communities. They tend to be community driven and nurture cultural activities at a local level. About 60% of hubs tend to be concentrated in the downtown core and about one-third are City owned. *Incubators* provide support for Toronto's artists. They tend to be artist-run facilities, heavily clustered in specific urban neighbourhoods; and *Showcases* provide support for culture as part of the City's Economic Development Strategy – these facilities often have regional, national or international profile (Evans 2008). (Evans 2024, sid 186-187)

Denna kategorisering gjordes för att stödja utvecklingen av en regional utvecklingsstrategi för kultur. Kulturkartor har också använts inom forskningen om än att endast en mindre del av den explicit gjort egna karteringar. Ett exempel på det senare är Afsari Bajestani et al (2024) som har kartat Wellington (Nya Zeeland), med ca 200 000 invånare, som dels är landets huvudstad, dels centrum i en region med drygt 500 000 invånare och fann där över 500 punkter med kulturverksamhet. De utgick från FN-organet UNCTADs kategorier med fyra huvudgrupper (Heritage, Arts, Media, och Functional Creations⁶) och byggde upp kartan med information från flera olika källor, se Figur 4). Det fanns ingen tidigare karta över kulturverksamheterna i staden trots att kulturens samtliga verksamheter är så många och så spridda att det är tveksamt om någon enskild förvaltning skulle kunna överblicka fältet utan hjälp av rumsliga översikter.

---

⁶ Materiell kultur i form av funktionella objekt, som porslin, möbler etc.

Figur 4. Creative sites based on UNCTAD's classification and showing the different suburbs. Källa: Afsari Bajestani et al 2024, sid 8.

Enligt Afsari Bajestani et al (2024) medförde UNCTADs kategorier en god balans mellan offentligt finansierad verksamheter och marknadsdriven verksamhet, som de följande Cruz och Teixeira (2015) diskuterar i termer av "upstream activities" (kärnverksamhet, kulturproduktion) och "downstream activities" (spridande, försäljning/kommersialisering, kulturkonsumtion). Cruz och Teixeira (2015) menar att den uppdelningen möjliggör en förståelse för hela värdekedjan med de länkar och beroenden som finns mellan aktörerna i kulturens produktionsnätverk. De menar dock också att detta innebär vissa nackdelar då värdekedjemodellen är sämre när det gäller att mäta sådant som "dynamic spillovers, externalities and the flows that surpass national borders, as links are often established between local and transnational companies" (Cruz och Teixeira 2015, sid 92).

Kanske vanligare än att diskutera kultur i termer av produktionsnätverk och värdekedjor, där litteraturen är förhållandevis liten vad gäller kulturverksamheter⁷ är att diskutera beroendeförhållandena i termer av kreativa och kulturella ekosystem. Inom såväl policy som forskningslitteraturen har detta begrepp kommit att användas allt mer de senaste 20 åren (Bernard et al 2022). Begreppet fångar komplexiteten i den kreativa och kulturella sektorn med dels många inriktningar och specialiseringar, dels att kultur verkar i en "mixed setup" (Borén och Power 2021) med både privata och offentliga aktörer och en mängd olika stödformer, självförsörjningsgrader och regleringar på flera olika administrativa nivåer.

Ytterligare en aspekt av ekosystemtänkande är att det till och från samt inom ekosystemet strömmar idéer, kapital, tjänster och produkter. Enskilda personer rör sig också inom systemet för att hitta sin utkomst, ofta i kortare projekt som kan vara sammansatta med olika kompetenser och personer var gång. Begreppet kan inkludera inte bara de som arbetar konkret med t ex konst utan även de som har andra funktioner, som inom politik, förvaltning, utbildning eller stödfunktioner som de som sitter i kassan på en konsthall men som likväl stöder både dynamik, nyttor, värdeutveckling och ekosystemets övergripande funktion. Dynamiken är vidare ofta påtaglig med en stor mängd små aktörer (t ex enskilda konstnärer eller ateljéföreningar), några mycket stora aktörer (som SVT) men förhållandevis få medelstora aktörer.

Det ska noteras att det kreativa och kulturella ekosystemet av såväl praktiska som analytiska skäl kan avgränsas på olika sätt men att man ofta inkluderar lärosäten i det. Många kulturutövare arbetar i perioder pedagogiskt men också för att lärosätena är viktiga för idéspridning in i systemet samt för att forma relationer mellan aktörer i ett tidigt skede. Mindre vanligt är att inkludera kulturförvaltning och annan relaterad administration annat än i rollen som finansiell stödfunktion men i den mån aktörer inom fältet rör sig mellan t ex aktivt konstutövande och administrativa resurser (som kan kräva konstnärlig kompetens eller "scenkännedom") bör även dessa beaktas för att få en god uppfattning hur sammansatt ekosystemet är, beroende på syftet med studien eller karteringen. Den styrande funktion som dessa aktörer har är dock sannolikt underskattad i forskningen om kulturens ekosystem och skulle behöva studeras mer.

I förhållande till kartor och kartering utgör förändringar inom ekosystemet en fråga särskilt i den mån som den underliggande kulturella infrastrukturen utvecklas eller avvecklas, vilket kanske i första hand gäller de mindre aktörernas infrastruktur. Dessa använder förhållandevis ofta kortare kontrakt (som rivningskontrakt), medan stora institutioner i huvudsak använder specialiserade byggnader som när de väl uppförts kan stå i många hundra år med liknande verksamhet. Ytterligare en viktig aspekt med att utgå från kulturella och kreativa ekosystem i en kartering är att ekosystem inkluderar inte bara den kommunala kulturella infrastrukturen utan också andra aktörer, som större företag inom de kreativa och kulturella näringarna, de andra offentligt finansierade statliga och regionala aktörerna samt kan också inkludera vad som kan kallas vardagskreativitet eller hobbyverksamhet (Gross och Wilson 2018 i Bernard et al 2024, sid 340). Inom vissa inriktningar, t ex körsång, är detta en mycket viktig del av verksamheten. Till detta kan också läggas bransch-, publik- och intresseföreningar av olika slag.

Ekosystem-tänkande innebär således ett slags helhetsperspektiv med fokus på de relationer som finns inom systemet, eller om man så vill mellan de olika punkterna på kartan. Om man i tankandet

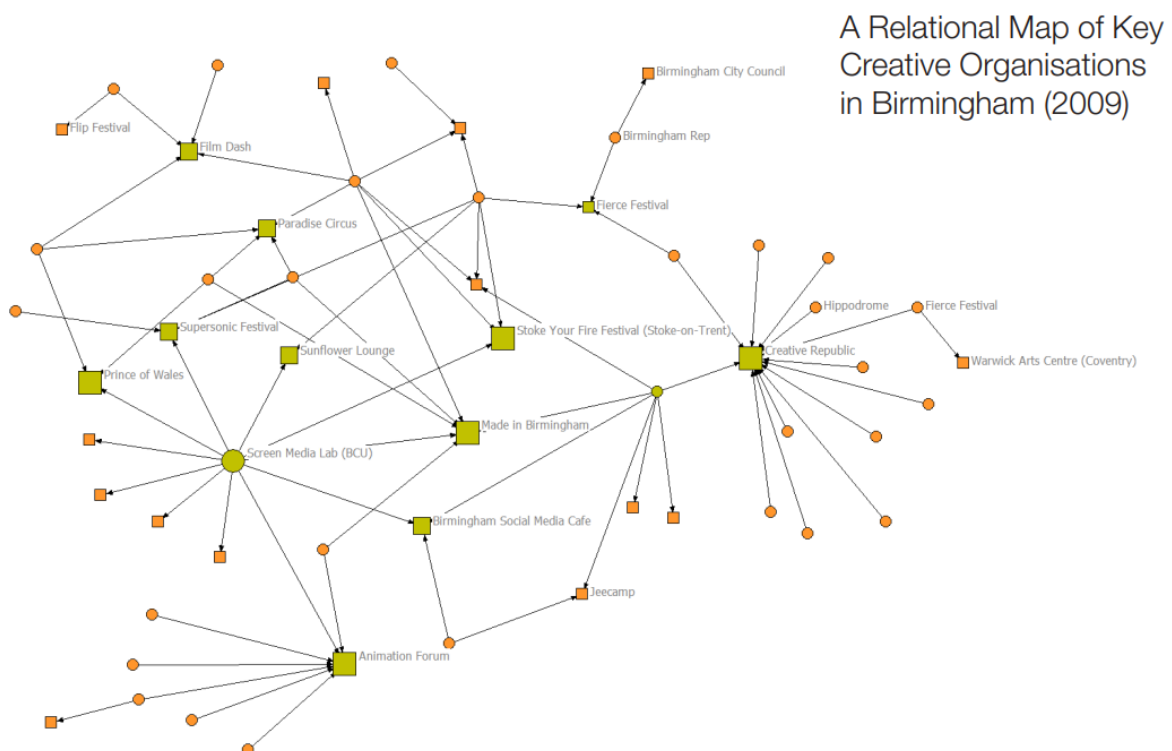
---

⁷ Se dock rapporterna från Cicerone, ett Horizon 2020-projekt, som analyserade globala produktionsnätverk och värdekedjor inom flera kulturella och kreativa branscher i Europa. Rapporterna finns tillgängliga på www.cicerone-project.eu.

och eventuellt i själva karteringen dessutom inkluderar fastigheter, fastighetsförvaltning (privat och offentlig) och fastighetsstrukturer i olika områden som en del i det kulturella ekosystemet kan man sannolikt också bättre förstå det rumsliga mönster som framträder. Lokaler för kultur kräver ofta särskilda byggnader med specialinredningar och speciella tekniska lösningar. Samtidigt kan man av såväl praktiska som analytiska skäl inte inkludera allt som kan tänkas tillhöra ett ekosystem utan man måste göra syftesstyrda avgränsningar. Dock är just fastigheter och kultur mer sammankopplade än man kanske först kan tro, kanske främst genom de positiva externa effekter kultur har på området de verkar i; på dess fastigheter och deras värde men också socialt och ekonomiskt på andra sätt (Kloosterman 2014). Detta är också ett förhållande som uppmärksammas i Kulturkalkylen (2024), som tagits fram av Stockholm stad på basis av kartorna, se vidare nedan. Men det omvända verkar också gälla, som Asfari Bajestani et al (2024) visar så påverkar stadsbyggnaden även kulturens utveckling:

In conclusion, future urban development needs to be conscious of the specific urban characteristics across different dimensions (physical, functional, and symbolic) that can help to nurture and sustain creative development. (Afsari Bajestani 2024, sid 16)

Här kan också nämnas att även själva termen kartering används på olika sätt. Redaelli (2015) har visat hur "mapping" i policysammanhang kan ha tre olika betydelser. Det första och mest använda karteringen är en ekonomisk analys av kulturektorn med antal anställda, omsättningar, produktion, bidrag till ekonomin i stort osv. Den andra betydelsen handlar om geografisk visualisering och den tredje om att teckna upp relationerna mellan aktörer, vilket linjerar med begreppet kulturella ekosystem, se figur 5.

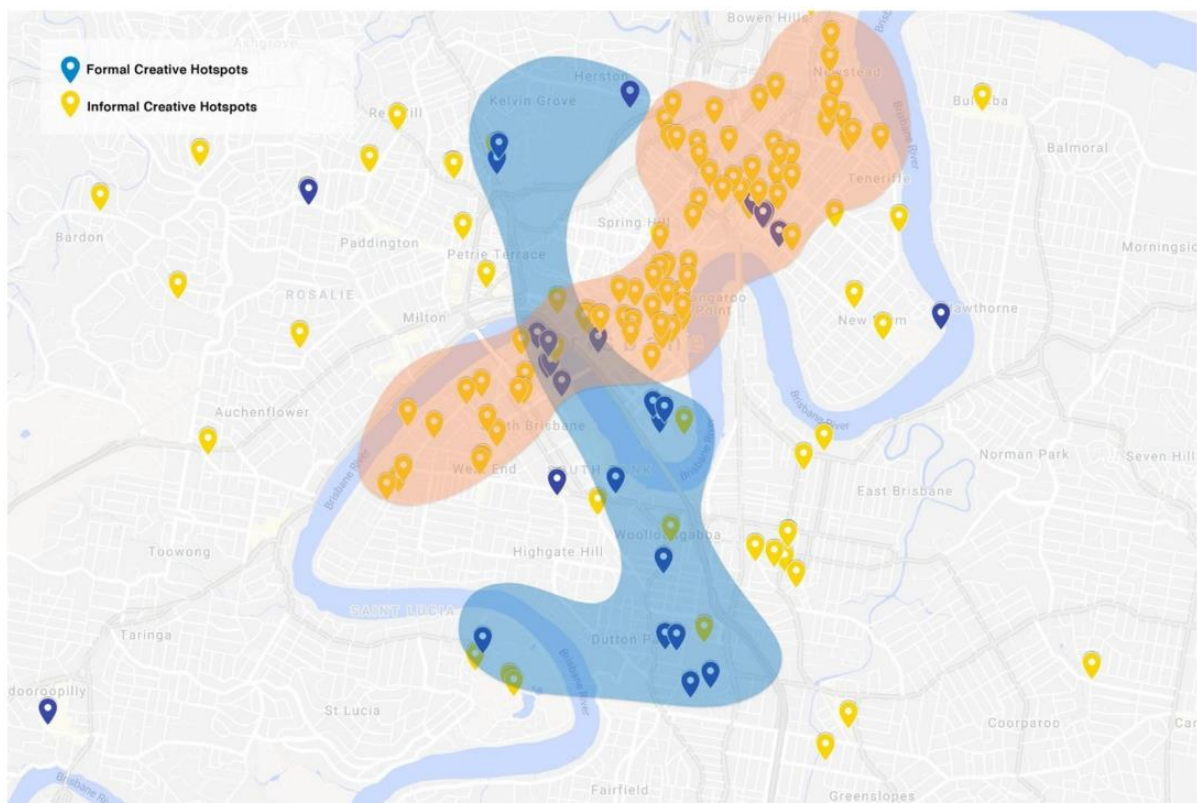

Figur 5. A relational map of key creative organisations in Birmingham (2009). Källa: Granger och Hamilton 2010, sid 7.

Det ena utesluter inte det andra i dessa sammanhang då t ex Stockholms kulturkartor (2022) innehåller både geografiska visualiseringar (dvs kartor med lokaliserade kulturobjekt) och mycket information om anställda i de olika kulturella och kreativa branscherna på olika platser i staden. Redaelli (2015) menar också att de tre sätten att kartera gärna kan användas tillsammans då de i förhållande till policy fyller olika funktion. Hon skriver:

The attention to each type of feature has its own strengths in the context of policy-making. The economic aspect is important in order to bring the cultural sector to the policy table by assimilating its arguments into the leading policy discourse. The attention to the economic aspect is the most popular mapping approach, but it is also the most criticized (Galloway and Dunlop, 2007; Garnham, 2005). Location is a crucial policy interest for two main reasons. First, it helps local officials and administrators understand the state of the arts in the geographical area they are administering. Second, it helps policy-makers better integrate the arts in the overall planning for the territory they govern. Finally, networks and relationships highlight the social infrastructure of the sector and bring to the attention of policy-makers the importance of facilitating collaborations and linkages among firms. At present, the relational approach needs to be further developed in order to be able to provide a clear analysis; however, the current work in this direction is promising. (Redaelli 2015, sid 95)

Oavsett vad man väljer för begrepp – värdekedjor, produktionsnätverk, ekosystem – så är poängen att en aktör inte är verksam i ett vakuum utan att kultursektorns aktörer bör förstås tillsammans. Till exempel Mengi et al (2020) visar i sin kartering av Brisbanes (Australien) kulturella ekosystem skillnaden mellan formella och informella "cultural hotspots" och att de, som framgår i Figur 6, huvudsakligen rumsligt sett *inte* överlappar utan fyller olika delar av staden.

Figur 6. Formal vs. informal creative hotspots. Källa: Mengi et al. 2020, sid 8.

Mengi et al (2020) tar ett brett grepp på kreativa ekosystem i sin analys. Kategoriseringen, som även inkluderar mötesplatser (*third spaces*) som "cafés, maker spaces, or fab labs" (sid 7), bygger på:

Creative hotspots in this paper are identified in line with the way the Australian Research Council's Centre of Excellence for Creative Industries and Innovation (CCI) defined these industry sectors, that is: software and digital content; advertising and marketing; architecture, design and visual arts; music and performing arts; film, television and radio; publishing. (Mengi et al 2020, sid 4)

Utifrån den grunden analyseras dessa hotspots utifrån: 1) byggnad, del av byggnad, gränd (*lane*) eller inom ett avgränsat område (*precinct*); 2) tio typer av fysisk omgivning (*land use characteristics*), och 3) framväxten av verksamheten (top-down/formell som de flesta offentliga satsningarna eller "underifrån"/informell som de flesta andra initiativen). Kartan ovan (Figur 6) är en analys (med kartan som analysverktyg) av skillnaden i den rumsliga utbredningen mellan dessa två typer av verksamheter. Författarna visar också att grupperingen av formella hotspots (den blå korridoren) har mer stöd i policy och utvecklingsinsatser, t ex vad gäller transportinfrastrukturen, medan den informella delen, som också sysselsätter en mängd människor och ger ett betydande bidrag till ekonomin har betydligt mindre stöd i stadens policy.

Avslutningsvis om kategorisering så kan sägas att de kommer vara avgörande, som visas i exemplen, för vad man kan visa i kartan och i nästa steg vilka vidare analyser som kan göras samt vilket stöd dessa kartor kan vara för policy och övrig utveckling. Kategorisering görs vanligtvis utifrån vissa syften som också därmed bör, om kartan är tänkt som stöd i samhällsplaneringen, på ett eller annat sätt relatera till platsernas fysiska och/eller sociala struktur. För det senare är GIS-lager som kan tändas och släckas i digitala kartor ett effektivt sätt att se rumsliga korrelationer av olika fenomen (som kulturverksamhet och fastighetsstruktur). I det nedanstående diskuteras en klass av kulturobjekt som endast nyligen uppmärksammats.

Kultur, skydd och säkerhet

En reflektion kring kartor, GIS och tillgänglighet inom kultursfären bör också göras i förhållande till säkerhet och försvar. I Rysslands anfallskrig mot Ukraina har kulturens institutioner och infrastruktur utgjort en medveten grupp av mål (Regeringen 2023). Syftet har varit att genom att förstöra kulturen och dess infrastruktur minska det som identifierar nationen Ukraina för att i slutändan enklare kunna kolonisera och inkorporera landet under ryskt styre. Denna externt organiserade kataklism är också beroende av korrekt rumslig information om kulturens infrastruktur och att ha ett sådant underlag sammanställt i kartform och fritt och enkelt tillgängligt kan försvåra försvaret av detsamma.

I takt med att även kulturens objekt och infrastruktur nu identifieras som skyddsvärda enligt regeringsuppdrag till bland annat Riksantikvarieämbetet kan dock en karta vara strategisk och underlätta skyddet av dessa. I dagsläget är inte de skyddsvärda kulturobjekten särskilt markerade i regionkartan men detta är en klass av objekt som skulle kunna komplettera kartan i ett särskilt lager som ges begränsad spridning, så att en sammanställning över särskilt skyddsvärda kulturobjekt inte ges fri spridning. Det är, som MSB (2024, sid 6) skriver, "det väpnade angreppet" som bör användas som den dimensionerande hotbilden inom samhällsplanering och det gäller rimligtvis såväl information om objekt och deras lägen som konkreta skyddsåtgärder.

Det ligger utanför den här rapportens roll att göra en total genomgång av de olika aktörernas funktioner (kommuner, region, statliga och privata) i detta skyddshänseende men överlag gäller i totalförsvarsammanhang att samtliga aktörer har en roll att beakta och en karta kan både underlätta

och försvåra detta. Det kan också påpekas att kring kartor generellt gäller särskild lagstiftning vad gäller både sammanställning och spridande, se t ex Lagen om skydd för landskapsinformation (1993: 1742), och att lagstiftningen kring kartor och rumslig information kan vara betydligt skärpt i händelse av krig, vilket torde komma att gälla även skyddsvärda kulturobjekt.

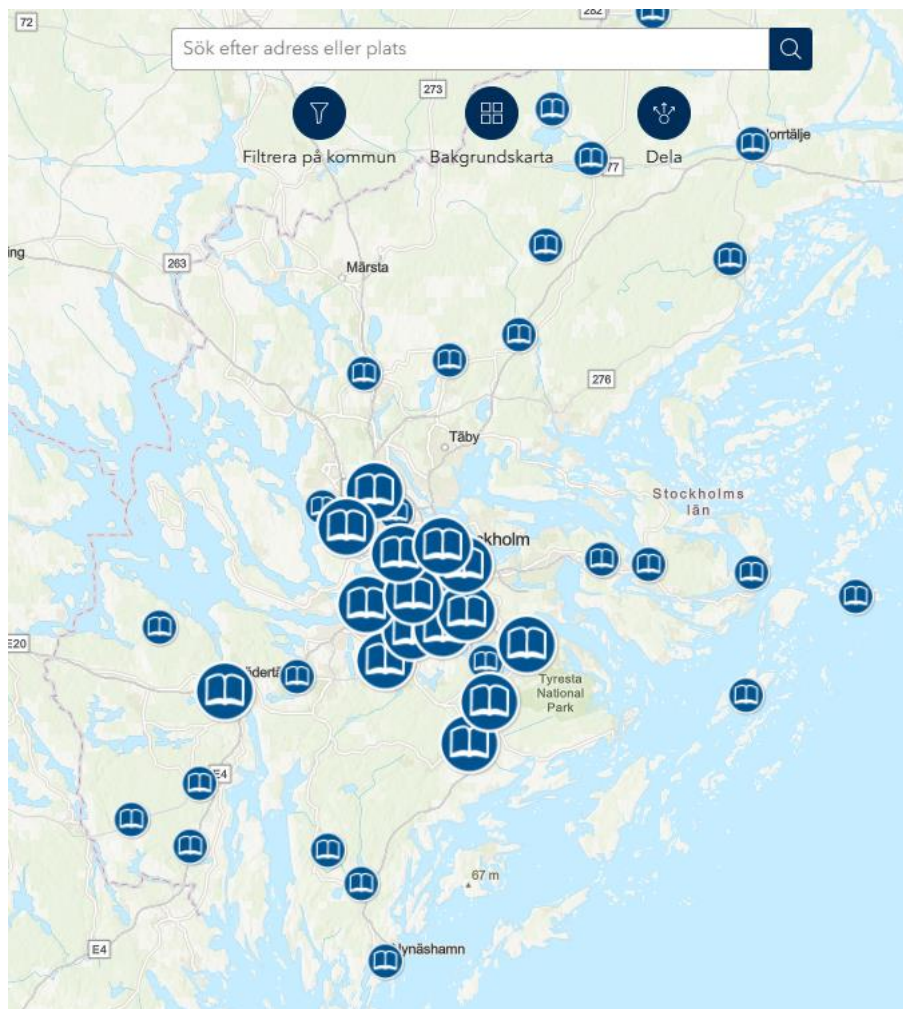
Frågan om kultur, skydd och säkerhet var inte med i det intervjuformulär som intervjuerna bygger på och den togs heller inte upp spontant av dem som intervjuades. Frågor om skydd och säkerhet har sedan 1990-talets början inte varit högprioriterad i offentlig förvaltning och samhällsplanering men har ökat sedan 2014 (efter Rysslands ockupation av Krim och delar av Luhansk och Donetsk 2014) för att mycket tydligt accentueras sedan vårvintern 2022, då Ryssland inledde en storskalig invasion av Ukraina. Inom kulturområdet på kommunal och regional nivå kan man därför anta att detta arbete påbörjats men att sannolikt mycket återstår att göra för att säkra kulturens värden och infrastruktur inom samhällsplaneringen i händelse av kris eller krig. En karta eller GIS-lager över relevanta objekt, med begränsad spridning, skulle kunna ses som en del av detta arbete.

3. Den regionala kulturkartan

I det här kapitlet behandlas den regionala kulturkartan med fokus på just kartan och vad som framkommit i studien i relation till den. Kapitlet inleds med en diskussion av typen av karta och följs sedan av frågor kring detaljeringsgrad, kategorisering, uppdatering och förankring.

Symbol- och prickkartor

Innan resultaten behandlas ska även karttypen som valts kommenteras. Överlag kan sägas att regionens kulturkarta (<https://arcg.is/0X0mj00>) är en symbolkarta där det representerade fenomenet symboliseras av runda och olikfärgade symboler som i viss mån också är ikoniska, dvs avbildar något konkret som t ex att bibliotekssymbolen består av en stiliserad uppslagen bok, biografysymbolen innehåller en gammaldags filmkamera osv (se Figur 7 för exempel). Vad gäller kulturobjekt finns femton kategorier (se vidare nedan under rubriken Kategorisering) och man kan välja vilka av dessa som man vill ha tända samtidigt. Klickar man på en enskild symbol tänds en liten faktaruta med uppgifter om bland annat namn, adress, huvudman, utförare samt webbadress. Det finns också möjlighet att filtrera på kommun samt att ändra bakgrunden (fyra varianter). Det finns också en sökfunktion i kartan så man kan söka fram enskilda objekt eller adresser. Förutom kulturobjekt finns det möjlighet att visa 22 kategorier av sport- och fritidsobjekt samt att tända och släcka information om den spårbundna kollektivtrafiken. Det går vidare att zooma in och ut i kartan så att skalan kan ändras så man kan se exakt lokalisering av enskilda objekt eller zooma ut för att skapa en överblick över en kommun eller hela regionen. När kartan är i utzoomat läge, som i Figur 7, kommer objekt som ligger nära varandra att slås ihop till en större symbol. Sammantaget är det ett flexibelt verktyg där kartläsaren kan anpassa vad som visas efter sina behov. Man kan dock notera att de kommuner, t ex Ekerö, som inte gått med i kartprojektet finns med i bakgrundskartan men ser ut att helt sakna det karterade objektet.

Figur 7. Utsnitt ur Region Stockholms kultur och fritidskarta med kategorin "Bibliotek" tänd. Källa: <https://arcg.is/0X0mj00>

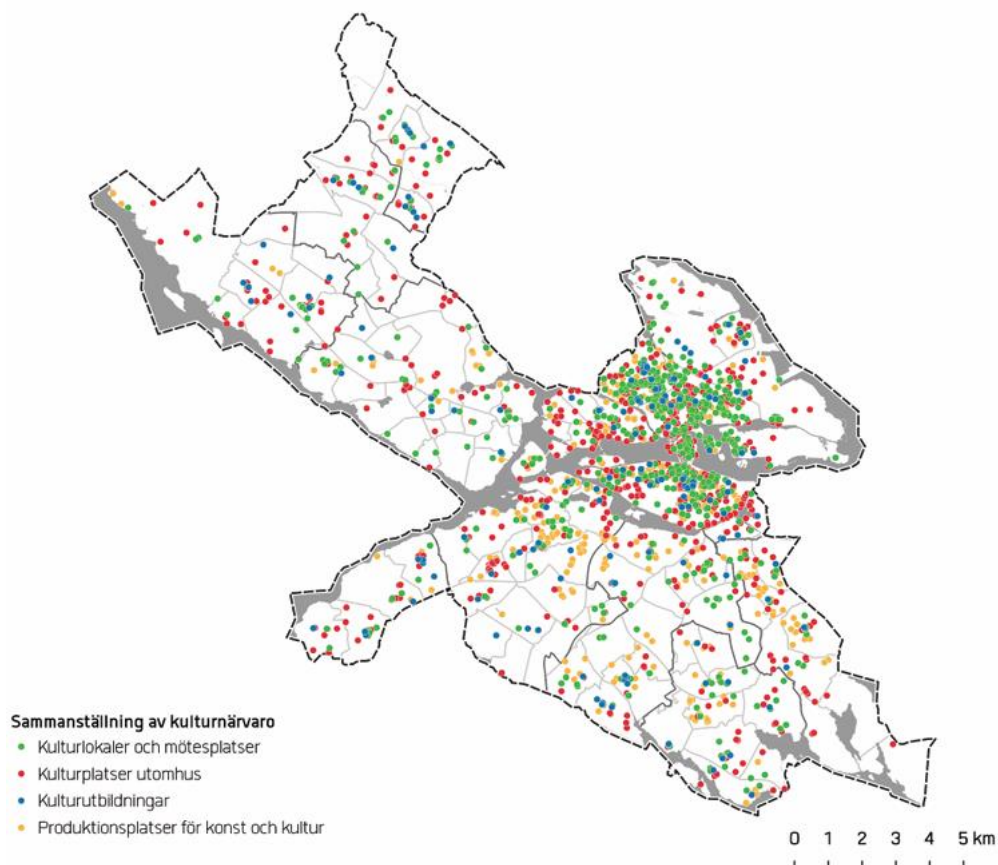
Väljer man som ovan ut en (1) kategori för att visas i kartan är kartan dock snarare att liknas vid en prickkarta. Dessutom, om symbolerna inte skiljer sig avsevärt i form och storlek kan kartan även behandlas som en prickkarta om man betänker det samlade fenomen som visas av kartan, dvs när kategorierna betraktas som en helhet. Symbolkartan kan, i dessa fall, härvidlag likställas med en prickkarta. I Stockholms kulturkartor (2022) används huvudsakligen prickar av olika färg, alla med samma form. I regionens kulturkarta används mer elaborerade symboler men visar likväl de rumsliga tätheter som finns.

Prickkartor är, kartografiskt sett, tydliga även för lekmän och passar vid kartering av diskreta fenomen, dvs som i det här fallet verksamheter som är rumsligt väl avgränsade i sig själva (genom de lokaler som används). Huvudsyftet med prickkartor har sammanfattats av Dent (1995, sid 153) som att "kommunicera variation i rumslig täthet". Lokaliseringen av punkterna på kartan kan också göras väldigt exakt och på ett sätt så att man ur kartan i vissa fall kan läsa fram ursprungsdata (ingående data) på ett relativt direkt sätt. Detta underlättas också av den ett-till-ett-princip som använts här (en verksamhet ger en prick) även om det också är vanligt att en prick på en prickkarta kan representera ett flertal. I Figur 7 representerar de större symbolerna ett flertal – hur många framgår när man klickar på den men i inzoomat läge visas de enskilda objekten med varsina symboler.

Nedan behandlas också Stockholms stads kulturkartor då de spelat en viktig roll för kommunen att integrera kultur och stadsbyggnadsfrågor, vilket framgår i nästa kapitel. I de kartor som ingår i Stockholms kulturkartor (2022) över stadsdelsområdena är skalan så stor att man i princip kan se vilken adress verksamheten ligger på (se Figur 8) medan det inte är möjligt i de småskaliga kartor som används för att beskriva staden som helhet (se Figur 9).

29

Figur 9. Sammanställning av kulturnärvaro. Källa: Stockholms kulturkartor 2022, sid 71.

Formellt sett är både figur 7, 8 och 9 symbolkartor men eftersom "variation i den rumsliga tätheten" för det övergripande fenomenet kulturverksamhet (dvs de fyra kategorierna tillsammans) framträder tydligt trots symbolernas olika färg kan dessa symbolkartor likställas med prickkartor – de fungerar åtminstone på ett liknande sätt.

Storskalig respektive småskalig karta används här med de kartografiska termerna i minne, dvs en storskalig karta täcker ett mindre område medan en småskalig karta täcker ett stort område. I den mån det går att digitalt zooma in och ut i kartbilden i ett GIS, som i regionens kulturkartor, är det naturligtvis lätt att undersöka tätheter närmare och pricksymboler som kanske överlappar varandra i en småskalig karta kommer i en storskalig karta att framträda som diskreta element som går att räkna och där det går att se den exakta lokaliseringen. Ett annat sätt att förhålla sig till att vi tenderar att underskatta antalet prickar i klunga är att sätta tätheterna/klungorna i relation till någon annan viktig variabel, som t ex befolkningens storlek i olika områden och/eller anpassa legenden med "visuella ankare" för bättre förståelse för antalet punkter i klunga (Dent 1995).

Det ska dock poängteras att den kartering som Stockholm stad gjort inte bara är tillgängliggjord genom en gratis, sökbar och lätt tillgänglig rapport utan också finns som GIS-lager för stadsbyggnadskontoret. GIS-kartor går förstås att zooma i och används på ett annat sätt med andra syften är rapporten. Det ska dock tilläggas att varken Kulturförvaltningen i Stockholm stad och än mindre allmänheten har tillgång till Stadsbyggnadsförvaltningens GIS då systemet i övrigt kan innehålla säkerhetskänslig information.

Det kan också tilläggas att en karta eller GIS, i relation till andra sätt att presentera rumsligt lokaliserad information, t ex tabeller eller data per område, ger dem som arbetar med staden som ett rumsligt kontinuum betydligt bättre förutsättningar. I relation till att se staden utan dess interna administrativa gränser i stadsdelar och stadsdelsområden så berättar en intervjuperson:

Så jag skulle säga att det gjorde ju jättestor skillnad att det här kom till. Att de [kulturkartorna], att de faktiskt finns.

Det kan också påpekas att GIS är ett eget expertområde och för att stadsbyggnad och planering fullt ut ska kunna utnyttja potentialen krävs det god kunskap om själva programvaran som används för GIS, och om rumsliga analyser, kartografi, mm. En intervjuperson (själv GIS-expert) menar:

Vi har ett så starkt verktyg för planering men det är inte alltid vi får komma in i det skedet. Det är ganska ofta att vi bara får information som man vill ha in i kartan men det blir mer och mer att folk börjar förstå kraften med GIS-analyser och att vi kan vara väldigt viktiga i alla processer i stan, nästan.

Vidare finns det inom kartografi en långtgående diskussion om hur kartor (bäst) designas med val av symboler, figur-grundrelation, färgval mm men det ligger utanför syftet med denna rapport att gå på djupet i den forskningen (se Rystedt et al 2020 för diskussion om designval). Det kan dock påpekas att de kanske viktigaste designvalen vad gäller prickenkartor givet en viss skala är prickarnas storlek och färg, samt för symbolkartor att inte ha för många kategorier eller klasser av data i en och samma karta. Att använda för många symboler för olika kategorier eller klasser i en karta gör den svårsläst. I regionens kulturkarta kan dock kartläsaren själv välja hur många kategorier som ska vara "tända" samtidigt. Vill man bara se t ex bibliotekens lokalisering väljer man att bara ha det filtret öppet men om man vill kan man ha samtliga kategorier tända. Grundregeln är dock ju färre kategorier som visas samtidigt, desto mer lättläst blir kartan. Viktigt är också att färgerna på symbolerna/prickarna ska vara tydliga, och fungera även för färgblinda vilka är en förhållandevis stor minoritet av befolkningen, ca 9% av män har svårt med röda eller gröna färger och 1% av kvinnorna (Zeiss 2021).

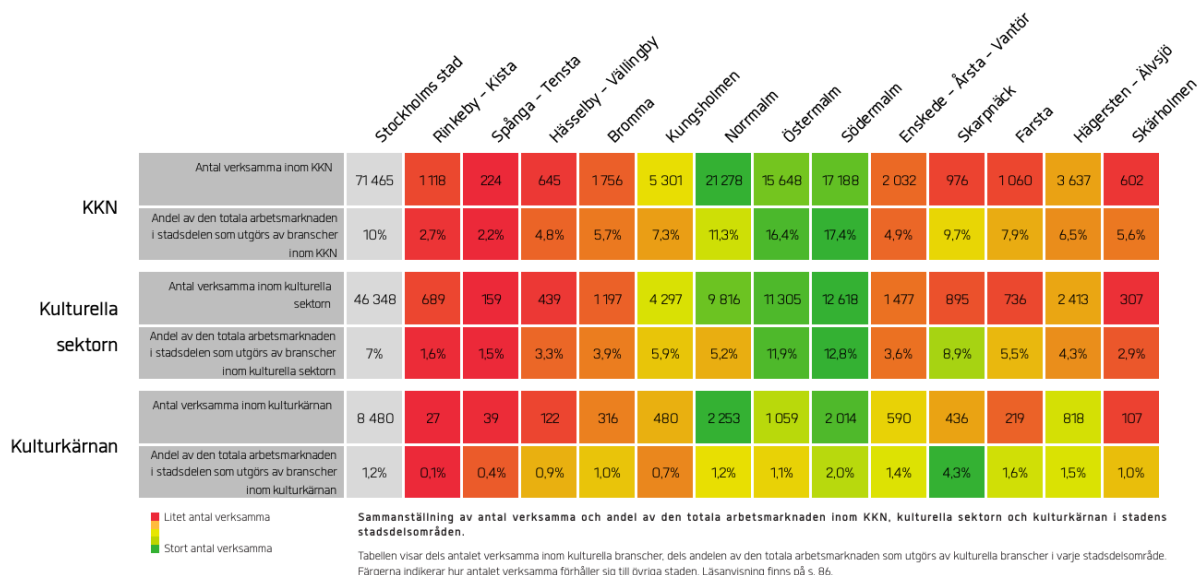
Med detta sagt ska dock understrykas att prickkartan, kartografiskt sett, är ett bra sätt att förmedla en översikt över det rumsliga mönstret av det som karterats där tätheter, koncentrationer och klungor på olika platser framträder på ett tillgängligt sätt, vilket kan vara viktigt i relation till Region Stockholms strategi inom kulturområdet (Kulturstrategi för Stockholmsregionen, 2018). En prickkarta kan då vara särskilt användbar och strategisk vad gäller det första och fjärde insatsområdet, dvs om att "Öka tillgängligheten till och deltagandet i kulturlivet" och att "Använda kultur och kulturmiljöer som resurs i samhällsplaneringen" för att visa på faktiska förhållanden över kommungränser och på en regional nivå. På den regionala nivån kan till exempel de åtta regionala stadskärnorna enkelt jämföras, relationen mellan kulturverksamheter och landsbygdsnoder iakttas eller hur vissa specialiserade verksamheter kan lokaliseras i förhållande till det omland (inklusive transportsystem) som bär dem. Inte minst kan kartan i sig vara ett samverkansverktyg och instrument för dialog mellan regional samhällsplanering (t ex RUFs) och kulturförvaltningar i region och kommun och andra aktörer inom kultur och fritid. Intervjuerna som genomförts i projektet (med kommuner) stöder i stort också det, se vidare nedan.

Detaljeringsgrad

Detaljeringsgraden i regionens karta menar några intervjupersoner är "grov" då det inte är mycket data (sk attributdata) kopplat till de lokaliserade objekten. En av de intervjuade föreslår att punkterna i kartan borde kopplas samman med statistik för att utgöra ett mer fullödigt underlag.

Detta har gjorts i fallet Stockholm stad, som i rapporten Stockholms kulturkartor (2022) redovisar bland annat antal anställda inom kultursektorn inom olika delar av staden, se Figur 10 för exempel. I linje med det som Redaelli (2015) skriver kan detta bidra till att kartan blir intressant också för fler policyområden då kulturens betydelse i ekonomiska hänseenden framgår tydligare.

VERKSAMMA INOM KULTUROMRÅDET

Figur 10. Verksamma inom kulturområdet. Källa: Stockholms kulturkartor 2022, sid 87.

Det ska dock understrykas att ju större detaljeringsgrad och utvecklad karta, desto mer arbete kräver den. En fråga i karteringsprojektet har varit att få kommuner att komma med i projektet och då kan man inte ha för hög detaljeringsgrad utan det ansågs bättre att utgå från det som är relativt lättillgängligt, så att det blir lätt att gå med och börja med karteringen utan att det drar för stora resurser. Joel Hernbäck, Spacescape berättar:

Och därför har vi i det här projektet inledningsvis lagt oss på en ganska grov detaljeringsgrad. Det vill säga vad det gäller attributdata. Vi har beskrivning, kategori och adress och några attribut till. Generellt skulle man ju vilja ha ganska mycket mer data för att kunna göra så detaljerade, precisa, analyser som möjligt och så bra kunskapsunderlag som möjligt. Så det är en utmaning.

I den mån det finns data och den är inlagd i ett GIS kan också mycket detaljerade analyser göras där olika GIS-lager samkörs. Det kräver förstås antingen egen GIS-kompetens på kulturförvaltningen, som en del intervjuade kommuner har, eller en god insikt i möjligheterna med GIS parat med ett gott samarbete med kommunens GIS-avdelning.

Vad gäller att öka möjligheterna med sitt GIS att kunna göra mer precisa analyser berättar en intervjuperson att de diskuterat att bryta upp statistiken i mindre statistikområden:

När man lägger ut olika skikt av saker och ting då kan man få en helhetsbild över ett område. Om du lägger till offentlig konst. Du lägger på andra kulturbyggnader. Du lägger på bibliotek. Du lägger på idrottsföreningar. Sen lägger man på skolresultat. Vilka lyckas i skolan? Orosanmälningar?

Socialförvaltningen? Socioekonomi? Hur mycket tjänar folk? Hur många bilar har de? Och så lager på lager på lager av det här som vi har data på. Och så kan man ju korrelera allt det här och då kan vi kanske fatta kloka beslut genom att säga att här, i det här området, behöver vi gå in och få igång en mer inspirerande miljö. Här kanske vi behöver investera i offentlig konst. Här kanske vi behöver lägga en biblioteksfilial. Här kanske vi behöver utveckla med en fritidsgård. En basketplan. Här kanske skolan behöver satsa på någonting.

Förutom att beslutsunderlaget blir bättre med ökad detaljeringsgrad så kan påpekas att det också finns en risk med grova kartor. Intervjupersonen fortsätter tala om faran med att välja fram någon enskild aspekt eller objekt:

Men det är också lite farligt om man säger att i det här området så finns det ingen idrottshall på x antal kilometer så här behöver kommunen bygga. Och då säger vi nej. Det här är vårt mest välmående område. (...) Där är alla barn skjutsade och de deltar extremt mycket i idrottsaktiviteter. (...) Det är ju farligt att se till enskilda [aspekter] tycker jag utan snarare behöver de kombineras. För att vi ska kunna fatta rätt beslut.

Kartans detaljeringsgrad och mängden attributdata kan också ha mycket tydlig koppling till andra värden än de rent kulturella, vilket kan vara viktigt för aktörer i en tänkt planeringsprocess, t ex byggherrar och fastighetsägare. Således är ytterligare en viktig aspekt av kartan och karteringen av kultur är att det kan åskådliggöra vad kulturen kan bidra med för värden i stadsutveckling mer generellt. En relativt grov karta ger en grund som man kan koppla statistik och kvantifierbara data till för att visa kultur som stadsbyggnadskvalité på ett konkret sätt. Ett exempel, som en intervjuperson berättade om, är hur bostadspriser, betalningsvilja och efterfrågan relaterar till dessa kvalitéer vilka också kan tas som mått på hur ett område uppfattas. Bidrar kulturen med ekonomiska värden är det starka incitament för fortsatt utveckling av kulturens roll.

För att visa detta behöver kulturkartorna generellt överlagras med en mängd statistiska uppgifter som i slutänden kan ge ekonomiska incitament för att mer och bättre integrera kultur i stadsbyggnadsprocesser vilka är viktiga t ex ur ett fastighetsägarperspektiv. I Stockholm stad finns också analysverktyget Kulturkalkylen, som är till för på ett enkelt sätt "översiktligt uppskatta underlaget för och värdet av kultur i stadsutvecklingen" (Kulturkalkylen 2024). Om fler aktörer, som fastighetsägare, genom kartan kan övertygas om kultur som tillgång för deras intressen, snarare än kostnad, kommer kulturens integration i stadsbyggnaden underlättas generellt. Som Joel Hernbäck, Spacescape, uttrycker det:

Men just det ekonomiska incitamentet är ett otroligt starkt argument för att få saker genomförda i planeringsprocessen. Och som är viktigt att lyfta fram också, vilket kanske inte gjorts så mycket tidigare.

I korthet, kartan kan göras till att tala ett språk som andra aktörer förstår om den överlagras med data som visar kulturens roll för dessa aktörers intressen. Det kan gälla sociala frågor, näringslivsutveckling, turism eller som ovan fastighetsägare.

Det kan också tilläggas att det finns förhoppningar om att projektet ska kunna ligga till grund för nya tjänster och applikationer i såväl privat som offentlig verksamhet. Detta bygger på att data är öppna och tillgängliga (och kända). Att data är öppna betraktades vid workshopen den 10 april som viktigt för innovation av olika slag. Är data öppna kan t ex konsulter men också forskning- och utvecklingsaktörer i statlig, regional eller kommunal regi använda den på för närvarande okända sätt. Region Stockholm ingår också i Nationell Dataverkstad som ska underlätta delandet av öppna data från kommunal och regional offentlig förvaltning och kartans data kan eventuellt tillgängliggöras där,

vilket kan stödja möjligheterna till att utveckla nya tjänster på basis av dessa (Projektplan för pilotprojektet 2023).

Kategorisering

Som nämnts ovan är kategorisering viktig för vilka rumsliga mönster som kan framträda i kartan och vilka analyser som kan göras utifrån den. Och vad gäller att kartera och kategorisera kultur finns vissa svårigheter där en är att verksamheterna kan vara mycket specialiserade (och få till antalet), och/eller föränderliga då överskridande av kategorierna kan vara en dynamisk del av olika verksamheter (t ex mellan teater, rörlig bild, konst och musik) eller att de platser och byggnader som används kan ha flera olika användningsområden och kanske inte ens huvudsakligen för kultur (t ex caféer som låter konstnärer ställa ut i lokalerna eller barer med levande musik på helgerna). Att frågan om kategorisering är central visades också under workshopen den 10 april 2025 då en längre diskussion behandlade hur objekt som i sig innehåller flera olika verksamheter kan kategoriseras. En risk är att vissa verksamheter kanske skymms om objektets huvudsakliga verksamhet får företräde i kartan. Joel Hernbäck, Spacescape berättar att i förhållande till idrott och idrottsanläggningar så:

känns det kanske lite mer konkret och lätthanterligt. En bollplan är så här stor och de finns på de här platserna. Medan kultur ofta är lite mer svårdefinierat och lokalerna ofta har flera olika funktioner. Och jag tror att det har bidragit till att det har varit svårt att kartlägga. Sen kanske det också är en kulturfråga. På kulturförvaltningarna har man inte så ofta arbetat rumsligt tidigare. Man har data och information i olika register och inte samlat på samma ställe. Det handlar om en kultur kring hur man har arbetat med olika frågor.

Intervjupersonen lyfter också fram att kultur överlag kanske inte har haft så stort utrymme i stadsplaneringen tidigare och därmed inte heller:

tagit plats i planeringsprocessen. Också rent fysiskt, det kanske är lättare att planera in idrottsanläggningar för att det så tydligt behöver ta plats. Men jag menar också att det inte har haft så stor roll och betydelse för stadsplanerare traditionellt. Men det här har ju också förändrats med tiden.

Citatet kan relateras till det som inom planeringsforskningen kallas ”planeringskultur” (se Taylor 2013 för diskussion av detta begrepp), dvs att planeringen av tradition har arbetat med vissa frågor på vissa sätt och att det inom planeringsprofessionen finns en slags uppfattning av vad som ingår eller inte. Planeringskulturen kan se olika ut i olika städer och länder.

Det kan också påpekas att en viktig aspekt är att få entydighet i kategoriseringen, särskilt som karteringen är utspridd på olika kommuner i regionen. Datahanteringen är utspridd på många aktörer som region, konsult, kommuners olika förvaltningar (kultur, fritid, GIS och stadsbyggnad) som alla kan tänkas ha uppfattat kategorierna något olika. Viss divergens måste man räkna med och ju grövre karta, desto mindre är detta rimligtvis ett problem. Joel Hernbäck, Spacescape berättar hur kategoriseringen gick till:

Vi hade en workshop med några få pilotkommuner där vi pratade mycket om vad som ska finnas med i kartan och hur man ska integrera olika kategorier. Och det vi kom fram till har väl de allra flesta köpt in sig på. Sen kan det hända att man inte definierat saker tillräckligt noggrant. Det är ju en balans och vi vill heller inte ha för långa eller för specifika beskrivningar. Men då lämnar man

det lite upp till tolkning och då kan det hända att olika kommuner tolkar saker på olika sätt. Men egentligen så är den stora utmaningen att få kommuner att vilja delta och att faktiskt få det gjort.

Enkla beskrivningar av vad som ska kategoriseras som vad underlättar och snabbar på arbetet men riskerar också att öppna för olika tolkningar. En GIS-expert som intervjuats stödjer vikten av tydlighet: "Man märker det hjälper mycket att styra upp. Så att folk vet precis vad de ska leverera".

Överlag verkar detta ha fungerat bra, åtminstone för de kommuner som kom in efter pilotfasen då kategoriernas beskrivningar provats ut. En kommun, som kom in efter pilotfasen, berättar om en kort och snabb process, som var "superenkel" för IT- och GIS-experterna på kulturförvaltningen.

Det kan dock understrykas att all information inte fanns tillgänglig vid respektive förvaltning. Även om man valde en relativt grov karta var det inte så att alla kommunerna hade data i enlighet med den överenskomna kategoriseringen tillgängligt. Så i viss mån innebar karteringsprojektet att ny data samlades in, som man inte hade tidigare.

Det gemensamma arbetet med att skapa kategoriseringen bidrar också till att karteringsprojektet stödjer utvecklandet av samsyn mellan kommuner om vad som ingår i kulturfältet i stort. I förlängningen torde skillnader mellan kommuner jämnas ut när mer enhetlighet uppnås i vad som betraktas som tillhörande det kommunala kulturfältet. Så arbetet torde ha en samlande och likriktande effekt, vilket är intressant då kultur i förhållandevis stor utsträckning annars varit upp till enskilda kommuner att förhålla sig till. Det finns relativt få nationella bestämmelser inom kulturfältet som självstyrande kommuner måste förhålla sig till.

I april 2025 finns det femton kategorier av objekt inom kulturfältet och tjugotvå inom sport och fritid, se Tabell 1 för kulturobjektskategorierna.

Tabell 1. Kategorisering i Region Stockholms kulturkarta. Data från <https://arcg.is/OX0mj00> (april 2025)

Biograf	Bibliotek
Galleri	Konsthall
Konstnärlig produktionsplats/ateljé	Kulturskola
Kulturutbildning (två underkategorier)	Studieförbund, verksamhetslokal
Kulturhus/aktivitets-/föreningshus	Allmän samlingslokal
Kulturellt besöksmål/kulturhistorisk miljö	Muséum
Musikstudio/replokal	Evenemangsarena
Scen (två underkategorier)	

Uppdatering av kartan

Kommunerna har olika system för hur de hanterar rumslig information och uppdateringar. Stockholms stads första kulturkartor kom 2015 (se Kulturpotential, 2015 och Samlingslokaler och andra mötesplatser i Stockholm, 2015). Den andra kom 2022 med data från 2019 för att undvika de stora förändringar som pandemin innebar för kulturlivet (se Stockholms kulturkartor, 2022). Vad gäller nästa uppdatering, som ännu inte är beslutad säger Anna Rygård, stadsutvecklingsstrateg vid Stockholms stads kulturförvaltning:

Nu har vi en kartläggning från 2022 med data från 2019 vilket vi valde för att ha ett utgångsläge före pandemin. Så vi behöver fundera på när vi behöver göra nästa och det kanske är läge att göra det om ett par år. Datan är väl ganska stabil men tio år är lite lång tid men kanske sex till sju år.

Uppdateringar är centralt också för att felaktig, ej uppdaterad information kan vara skadligare än information som man vet att man inte har. En GIS-expert som intervjuats poängterar:

Alla vi som jobbade från GIS-sidan och kartsidan har sagt att det som är viktigast är att vi har ett sätt att kunna hålla informationen uppdaterad. (...) Det är flera som säger: Det är bättre med ingen information än fel information.

Det kan tilläggas att detta uttalande mötte kritik på workshopen där en deltagare poängterade att all data kan vara viktig, även om den innehåller vissa fel, då data ska vara "så bra som möjligt". Oavsett så är det viktigt att det finns en medvetenhet om datakvalité och datakvalitetsäkring både när kartan skapas och när den uppdateras. Ytterst är det kommunerna som när de uppdaterar data till den regionala kulturkartan, som ansvarar för datakvalitén.

Den konsult som arbetat med både regionen och de kommuner som ingår i kulturkartan pekar på de tekniska systemen och aktörernas respektive resurser och kompetens för att hantera uppdateringar. Joel Hernbäck, Spacescape berättar:

En ytterligare utmaning är att hålla materialet uppdaterat och levande. Och det finns förstås en massa lösningar för att göra det. Men när det gäller regional samverkan så är det inte alla kommuner som är lika mogna för det vad gäller tekniska lösningar. De har kanske inte system som överensstämmer och kanske har de inte heller resurserna som behövs. (...) Vi har ju en målsättning att det här materialet ska uppdateras automatiskt utifrån vad kommunerna lägger in i deras egna GIS-system. Och sen får alla ta del av det utan att något större manuellt arbete behövs.

Att de tekniska systemen kan skilja sig åt lyfts också av en GIS-expert som intervjuats och det framgår att det finns flera olika system i de olika kommunerna. Intervjupersonen var med tidigt i projektet och påpekar att de system som väljs också kan påverka hur enkelt eller svårt det är för kommuner som vill komma med senare, när valen redan är gjorda. Hon tar exemplet med Esri, som står bakom programvaran ArcGIS och påpekar att även om det går att dela data med kommuner som inte har Esri så är det svårare:

När man är en Esri-kommun, eller som regionen som också använder Esri-produkter, då finns det möjligheter att dela källor, som en webb-tjänst. Men då är det svårt för dem som inte har Esri. Det är svårare för dem att komma in.

Det kan påpekas att de investeringar de olika kommunerna gjort i sina IT-miljöer således blir en faktor som påverkar huruvida regionalt orienterad information kan flöda fritt. Men där det har fungerat så upplevs processen som nödvändig. En kommun berättar att den automatiska kopplingen mellan lokal uppdatering (inläggning av data) i sitt system och att den regionala kulturkartan uppdateras med dessa nya uppgifter är synnerligen viktig.

Och sen finns det ju en koppling nu mellan att när vi uppdaterar någonting här hos oss – för det kommer vi fortsätta göra, det kommer tillkomma saker – istället för att då behöva skicka den informationen och så ska någon annan sitta på regionen och knappa in så går det per automatik. Så att du ska inte behöva jobba på två ställen. För skulle det vara på det sättet då tror jag den regionala kulturkartan snabbt skulle dö.

Ja. Det är lite så det funkar. Alltså du kan inte hålla på och jobba på flera olika fronter. Men kan du få den här kopplingen då får du en ständigt löpande uppdatering. Och då behöver man inte sitta och en gång per år, eller en gång vartannat, och gå igenom och uppdatera utan då sker det löpande.

Det kan påpekas att även om uppdateringarna fungerar automatiskt så kommer systemen behöva viss handpåläggning allteftersom systemen, om de skiljer mellan kommuner och region, i sig förändras och uppdateras. Att mjukvarorna i de ingående systemen fortsätter att vara kompatibla med varandra måste om inte annat övervakas och kontrolleras. Skulle man valt manuell inläggning av data så kommer man, åtminstone delvis, runt de problem som kan skapas av att de olika GISen bland aktörerna utvecklas åt olika håll över tid. Det kan också påpekas att mellan helt automatiska och helt manuella arbetssätt finns en variation i graden av handpåläggning som kan bestämmas, t ex att kartan uppdateras automatiskt men att varje uppdatering ska godkännas manuellt innan den realiseras och blir tillgänglig för andra än systemadministratörer.

På liknande sätt kan man diskutera eller bestämma vad som passar bäst vad gäller temporaliteten i uppdateringar. Ska den vara löpande, regelbunden eller behovsbunden (oregelbunden)? Väljer kommunerna olika sätt kommer den regionala kartan vara olika aktuell i olika delar av regionen vid varje given tidpunkt. Detta behöver inte vara ett problem så länge delarna är uppdaterade inom mer eller mindre samma tidsram men det kan vara viktigt att det framgår i kulturkartan när data samlats in i de olika delarna. Detta innebär också att tänka igenom vilken aktualitetsgrad kulturkartan ska ha. Ska den vara hög med publicering av uppdateringar löpande eller kanske på årlig basis, eller kan man nöja sig med en lägre aktualitetsgrad om kanske vart femte år? Eller som Stockholm funderar på, dvs vart sjätte-sjunde år. Väljer man en lägre aktualitetsgrad är det dock viktigt att ha rutiner för det "institutionella minnet", så att arbetet också genomförs.

Således kan behövas, i varje kommun, att upprätta rutiner och körscheman för uppdateringar så att uppdateringsarbetet inte behöver "uppfinnas" varje gång, särskilt om det går ett par år emellan varje uppdatering. I en kommun berättar intervjupersonen om körscheman för samverkan som påminner om "en ritning till ett kärnkraftsverk". Och det är i just i dessa eller motsvarande manualer och körscheman som uppdateringsprocedurerna för den lokala kulturkartan måste etableras. När ska data samlas in? Vem kontrollerar att gammal data fortfarande är aktuell? Vem lägger in data i det lokala GIS? Vem skickar iväg till regionen? Och i regionen, vem fastställer att data går in på ett säkert sätt? Vem publicerar och tillgängliggör den nya uppdaterade kartan?

Det kan i sammanhanget också, som en intervjuperson påpekade, komma att spela stor roll hur den nationella digitaliseringen av planeringsprocessen för översikts- och regionplanering kommer att falla ut. Från 2027 kommer det finnas regler och riktlinjer i PBF (Plan- och Byggförordningen) om de digitala delarna av planering och Boverket arbetar med att ta fram föreskrifter (Boverket 2024) för kommuner och regioner. Det kan för det fortsatta arbetet med kulturkartan vara relevant att följa utvecklingen av dessa föreskrifter, så att kartan och de tekniska system den vilar på är kompatibla med dessa, och de system som används av region och kommuner i övrigt. Det ska understrykas att Boverkets arbete också handlar om att ta fram riktlinjer mm för digitala planeringsunderlag som har direkt bäring på riksintressen för friluftsliv och kulturmiljövård, vilka också är relevanta för kulturkartan.

Avslutningsvis, en aspekt av uppdatering av kartan är att också på ett systematiskt sätt spara tidigare versioner (DCMS 2010: 35). Detta möjliggör att spåra förändringar över tid vilket kan vara viktigt då det ger en samlad bild över tid var investeringar i kultur och fritid gjorts och om något område fått oproportionerligt mycket eller lite satsningar. Ett sätt att spara tidigare versioner så att de är tillgängliga för förvaltning, strategisk planering och/eller forskning och utveckling är att ha kartorna

publicerade i rapporter, som Stockholm stad gjort, men om och i så fall hur tidigare GIS-lager också har sparats har inte undersökts. Eventuellt finns det system för arkivering av digitalt material på Stockholms stadsarkiv och motsvarande i region och kommuner som också hanterar GIS-lager.

I nedanstående tabell (Tabell 2) finns en checklista över vad som är viktigt att tänka på vad gäller uppdatering. Till detta kan läggas att ju grövre karta, desto enklare är proceduren medan ju fler kategorier, statistik och objekt som ska med desto mer kommer att krävas inte bara i insamlingsfasen utan också vid kartans uppdateringar.

Tabell 2. Checklist to keep data up to date. Källa: DCMS 2010, sid 35.

Action	Checklist
Run regular checks on the currency of data	☐
Ensure that organisations/websites/data portals have not changed	☐
Out of date information is not used	☐
Ensure that data provided contains date of publication and iteration date	☐
Track new developments in data production	☐
Retain data to provide longitudinal perspective	☐
Any changes to the toolkit and the impacts on data are understood	☐
Ascertain where updates of the data come from	☐

Förankringsarbete

En viktig aspekt som flera intervjupersoner lyfter fram är det förankringsarbete som behöver göras så att den regionala kartan inte bara blir en intern angelägenhet för kulturförvaltningarna i kommun och region. Som nämns nedan är det viktigt att kartan måste bli ett "levande dokument" för regionens planerare (och inte bara för kulturförvaltningen) men förankringen bör också ske bredare. En intervjuperson säger att den regionala kulturkartan kommer att vara ett verktyg och ha ett värde för kultur- och fritidsförvaltningarna i planering över kommungränserna "för att hjälpa oss" men "[s]å är det ju en risk att den här regionala kartan blir en lokal angelägenhet för oss inom kultur och fritidssektorn". Intervjupersonen fortsätter:

Men om vi inte får till det här stora och ganska omfattande, skulle jag tro, förankringsarbetet gentemot helt andra delar av samhället, andra aktörer dels inom den kommunala strukturen såklart men också till andra, som privat finansierad kultur, inte bara offentlig. Det är ju en liten del av kulturen som är finansierad med kommunala medel. Kulturen är ju så många, det är ju så mycket mer. Om andra då inte känner till att den här finns. Ja, men då är det ju då ett verktyg som inte används. För man känner inte till det. Alltså det är ju det som är grunden att du måste ju veta att den existerar för att du överhuvudtaget ska kunna använda den. Och då är det ju ett stort förankringsarbete som behövs men jag vet faktiskt inte hur planen för förankringsarbetet ser ut.

Men du behöver ju jobba med ett ordentligt förankringsarbete. Och jag tänker att det, givetvis, får ju varje kommun utifrån kultur och fritidsförvaltningen ansvara för att internt informera. Men jag tror inte att det kommer att räcka. Särskilt inte om vi vill nå utanför kommunorganisationerna. Så där tänker jag, hoppas jag, att regionen har en tanke och plan.

Som med alla dokument som man vill ska få spridning och att andra aktörer ska ta till sig är förankring en viktig fråga. Stockholm stad, som arbetat länge med kulturkartor, berättar hur de hela

tiden för fram dem och visar hur de på detta sätt är väl förberedda och visar att de kan frågorna också på en lokal nivå i olika stadsdelar. Anna Rygård, stadsutvecklingsstrateg vid Stockholms stads kulturförvaltning berättar:

Vi har ju varit på alla stadsdelsförvaltningar och träffat de tjänstepersoner som jobbar med stadsutveckling och diskuterat kulturkartan för det lokala området. Hur ser den ut, om det är något som saknas, vilka de framtida behoven är. (...) Man ska heller inte underskatta den visuella poängen med att använda just kartor, inte minst i stadsutvecklingsprojekt där man ju alltid använder kartor som främsta visuella verktyg.

Genom att dela kartan med andra och aktivt föra in den vid möten förankras kartan i andra förvaltningars verksamhet och blir ett faktaunderlag som visar dels att man behärskar dessa frågor i lokala områden men också att man talar om frågorna på samma språk. Att underlaget används aktivt håller det levande inte bara internt i den egna förvaltningen utan även i andra förvaltningar.

Nedan ges förslag på hur kartan i vissa särskilda satsningar kan användas för att också nå andra mål än kanske de rent kulturpolitiska och i den mån kartan kan vara strategisk för dessa andra mål, torde det vara lättare att den får spridning och en bredare användning. Troligtvis behövs riktade satsningar mot de personer och grupper för att göra kartan känd för dem. En annan strategi kan vara bred och allmän reklam i regionen, kanske i kollektivtrafiken, för att nå dels publik till platser som de inte visste hade ett museum eller annan attraktion, dels till personer, grupper eller företag som kan ha användning av kartan på ännu ej definierade sätt.

4. Kartan som strategiskt verktyg

I det nedanstående behandlas hur kartan kan fungera som strategiskt verktyg med fokus på kommungränsöverskridande samarbeten och som ett verktyg att "nå" den politiska nivån i en kommun respektive berörda samhällsplanerings- och stadsbyggnadsförvaltningar. Sist diskuteras hur kartan kan användas som verktyg i regional planering respektive i social utveckling. En del av materialet är analyser av hur den faktiskt fungerat i konkreta fall, andra delar bygger på hur intervjupersonerna tänker att den kommer att fungera och vad den stora behållningen av en karta är.

Kartan som verktyg i gränsöverskridande samarbeten

Som lyftes fram av flera intervjupersoner kommer en regional kulturkarta stärka kunskapsbasen i kommungränsöverskridande samarbeten. Tidigare har detta inte haft stöd i någon karta eller annan rumslig sammanställning. Som en person uttryckte det: "Nej, ingen rumslig sammanställning. Det har det verkligen inte funnits." Snarare har den rumsliga kunskapen när man arbetat över kommungränserna funnits hos personer i förvaltningen i de samarbeten som funnits. För en person som arbetat länge i förvaltningen (eller politiken) torde dessa mentala kartor vara detaljrika men för t ex nyanställda tar det tid att arbeta upp den rumsliga expertis och kunskap som krävs, kanske särskilt då vad gäller rumslig kunskap om andra kommuners kulturinfrastruktur.

När kommunerna började samla ihop de data de hade i register och olika källor för att sätta det på kartan framträdde också en bild av hur mycket som istället för att vara samlat, kodifierat och lättillgängligt istället fanns inom ramen för medarbetarnas lokalkännedom eller det som Borén och Schmitt (2022) diskuterar som "platsbaserad kunskap" (*place-based knowledge*). Detta är den kunskap som kommer av att vara "professionally engaged within the local governance of that place" (2022, sid 831) och som utvecklas och traderas inom respektive förvaltningar över tid. Kanske talande för situationen är hur Joel Hernbäck som arbetat med karteringen vid Spacescape beskriver det:

När vi har tagit del av deras register, koordinatsatt det, satt ut det på en karta och samlat ihop olika källor. Så tittar man på det tillsammans och de säger att det är jättemycket som saknas. – Ja, jag vet. Det är er information.

Medarbetarna har alltså vetat men utan att informationen funnits i samlad form. Det kan också tilläggas att i gränsöverskridande samarbeten mellan kommuner kan man inte räkna med att motparten har detaljerad kunskap om den kommun som inte är den egna. En gränsöverskridande karta löser på ett relativt enkelt sätt de förbistringar som kan uppstå enbart för att man inte har god översikt över sina grannkommuners kultur- och fritidsverksamhet. Det är ju snarare över den egna kommunen som den platsbaserade kunskapen finns även om kommunerna har viss omvärldsbevakning och försöker följa vad som är på gång i sina grannkommuner:

Men det är väldigt intressant för oss att se hur det ser ut i vår del av regionen. Och sånt här jobbar vi också med, och det gör ju även de som jobbar på stadsbyggnad, att vi omvärldsbevakar. Vi tittar inte bara på oss själva utan vi försöker också ha koll på vad sker i våra grannkommuner, på både kort och lång sikt. För vi behöver ha regional dialog med varandra. Och det har vi på olika sätt.

Sedan kan de politiska viljorna dra åt olika håll och så slutar det med att vi i alla fall bygger samma saker. Men det är en annan process, det är en annan fråga.

Till detta ska läggas att politiken på både kommunal och regional nivå, som i delar sker genom fritidspolitik och av personer som kan bytas ut efter fyra år, finns det inga garantier för att de mentala kartorna är förfinade och detaljrika varpå ett konkret underlag i form av kartor kommer att vara särskilt viktigt för kontinuiteten.

Vidare är det, som nämnts i inledningen, stora skillnader mellan kommunerna i regionen och kommunernas olika förutsättningar spelar roll bland annat för gränsöverskridande samarbeten. En kommun med centralt läge, nära Stockholms innerstad, har andra förutsättningar än till ytan stora kommuner i utkanten av regionen. Storleken påverkar avståndet till grannkommuner och till deras utbud av kultur men även befolkningstätheten spelar roll.

En till ytan liten (9k kkm) men tätbefolkad kommun är Sundbyberg (56 000 invånare) som dessutom gränsar till Stockholm och Solna, har helt andra förutsättningar än t ex Norrtälje, en stor kommun (över 6000 kkm inkl. vatten) med drygt 66 000 invånare och det kan vara relativt viktigare och mer intressant för Sundbyberg att veta och förstå vad man gör i grannkommunerna, och var i dem som eventuella satsningar görs. Ytterligare en aspekt är att i regionen centralt belägna kommuner bara har att förhålla sig till en Region och en Länsstyrelse medan för kommuner, som t ex Norrtälje, också måste förhålla sig till Region Uppsala och Uppsala län på ett annat sätt.

Avstånden för invånarna till kulturutbud av olika slag påverkas också kraftigt av storleken i förhållande till befolkningsantal och befolkningskoncentrationer. Sundbyberg är ett tydligt exempel där det dels finns en god kollektivtrafik och dels är möjligt att cykla eller till och med promenera inom hela kommunen. Motsvarande förhållande är omvänt för de till ytan större kommunerna där kollektiva transporter, cykel mm kan fungera väl i centralorten och i andra befolkningskoncentrationer medan befolkningen i övriga delar i huvudsak måste förlita sig mer på egna bilar för att transportera sig själv eller barnen till kulturaktiviteter. Förutom avstånden är befolkningstalet inte högt i de delar som berörs så underlaget även för breddverksamheter kan vara ett problem. En kommun berättar:

Vi är ju till ytan en väldigt stor kommun vilket gör att vi har en ständig utmaning utifrån det offentligt finansierade att erbjuda samma nivå i alla kommunal delar, vilket nästintill är omöjligt för oss att göra. Och vi har ju också en väldigt stor skärgård. Där det också finns ett rikt kulturliv. Men den delen baseras mest på det fria kulturlivet. Och på civilsamhället.

Närheten till Stockholms stad spelar också stor roll för kranskommunerna och de får genom närheten tillgång till det utbud som finns i Stockholm av såväl statliga, regionala och kommunala kultursatsningar liksom till den mängd av aktiviteter som finns inom det fria och privata kulturlivet. Som en informant uttryckte det:

Vi behöver inte bygga någon stor stadsteater för det ligger redan en i Stockholm (...) Och det måste man förhålla sig till hela tiden och det är en otrolig fördel för oss. Men det betyder inte att vi inte har bio och teater.

Motsvarande är dessa omlandsförhållanden också en fördel för Stockholm stad, vars upptagningsområde till stora kommunala satsningar (som Kulturhuset Stadsteatern eller Liljevalchs) i praktiken sträcker sig utanför kommunens gränser, vilket kan ha betydelse kanske särskilt vad gäller biljettintäkter och verksamheternas självförsörjningsgrad. För kommuner där dessa omlandsförhållanden saknas eller skiljer sig kraftigt, som Norrtälje, faller ett förhållandevis större

ansvar på den egna kommunen att försöka täcka förhållandevis fler aspekter av kultur än för kommuner där omlandsförhållandena sträcker sig över flera kommuner.

Närheten till Stockholm stad påverkar kanske framförallt förhållandet mellan spets och bredd i kulturutbud. Om Stockholm redan innehåller spets genom både kommunala, privata och statliga satsningar, kan kranskommunerna förhållandevis enklare satsa relativt mer på bredd inom kultur och fritid utan att behöva ta särskilt ansvar för spetsiga och/eller stora kulturproduktioner. Konkret kan det innebära satsningar på kulturskola och bibliotek istället för opera och balett. Som en informant uttryckte det:

Oavsett om vi pratar kultur eller idrott så kan man också diskutera på vilken nivå det gäller vad man satsar på. Är det att ha många fotbollsplaner för bredden? Eller är ambitionen att ha en finare, större anläggning för viss elitverksamhet eller evenemangsverksamhet? Och där kan man säga att den här kommunen upplever att det finns en försiktighet för att satsa stort. Vi tänker mer på bredden.

Flera kommuner som intervjuats har som medveten strategi att satsa på bredd och inte på de största eller mest specialiserade anläggningarna. Det betyder dock inte att platser som inte ligger centralt i regionen kan ha högst specialiserade anläggningar eller verksamheter, då en specialintresserad publik kan resa långt för att ta del av utbudet. Kultursektorn består av en stor mängd specialiteter som i sig kan vara mycket smala. I princip gäller inom ekonomisk geografi att ju smalare specialitet, desto större behöver omlandet vara för att det ska finnas dels publik i mängd, dels specialiserad arbetskraft, dels för att ekonomiskt bära anpassade scener och byggnationer. Sammantaget leder dessa förhållanden ofta till att central belägenhet krävs då tillgängligheten är större centralt. Det är dock inte nödvändigtvis så, då det avgörande för smala specialiseringar snarare är omlandets storlek och befolkningstal. Artipelag, en större konsthall i Värmdö kommun, kan vara ett exempel på en relativt otillgänglig men specialiserad inrättning.

I en kulturkarta över regionen tydliggörs dessa omlandsförhållanden men kanske framförallt skapas en översikt av vilka specialiteter som ligger var vilket kan underlätta för att ta ett samlat grepp i regionen och mellan kommuner och andra aktörer om olika spetsverksamheter/specialiteter i förhållande till omlandet. Konkret är det svårt för alla kommuner att ha alla typer av specialiserad kulturverksamhet medan det kanske kan vara möjligt att samarbeta kring vissa verksamheter som kräver stora omland men vars investeringar i specialiserade byggnader mm är för kostsamma eller av andra skäl olämpliga för enskilda kommuner att bära. En intervjuperson berättar:

Det är sådana här saker som den regionala kulturkartan ger oss större möjligheter att titta på. Är det här en bra placering? Är det här rätt? Eller är det så att det här behovet redan är tillgodosett på andra sidan kommungränsen? Men de saknar kanske någonting annat? Är det just det här vi borde bygga? För människor rör sig över kommungränserna. Det är bara vi tjänstemän och politiker som inte gör det.

För det andra tydliggörs i en kulturkarta också "gränsnära" förhållanden mellan kommunerna, vilket kan vara av betydelse t ex för interkommunala samarbeten kring bibliotek, kulturskola och andra (bredd)faciliteter där närheten är av relativt större betydelse än för spetsverksamheter. Som uttrycktes i en intervju: "Hur hård är kommungränsen? Så utifrån ett kultur- och fritidsperspektiv och ett stadsbyggnadsperspektiv så behöver vi se vad som finns på andra sidan gränsen. Vad bygger vi helheten runt?". I den mån som kommunerna i regionen växer samman (fysiskt) torde frågorna kring hur kommunerna kan samarbeta bli allt viktigare. "Så vi inte behöver allting inom våra egna

kommungränser” utan mer i förhållande till hur brukarna rör på sig. Intervjupersonen lägger dock till att ”sen är det där inte helt enkelt. Den kommunala gränsen är rätt så hård”.

Förutom att bebyggelsen i kommunerna stadsbyggnadsmässigt växer ihop i takt med att mer byggs, så är tätheten, rörelsemönstren bland befolkningen och trafikinfrastrukturen sådana att kommungränserna i stora delar av regionen är av mindre betydelse. En intervjuperson berättar att i hans kommun rör sig var tredje ungdom mellan 16 och 20 år över kommungränsen nästan varje dag. ”När det gäller samhällsplanering så är det viktigt att ha med den aspekten, att vi är en väldigt rörlig region och därför krävs det mer samverkan över kommungränserna. Det måste vi lyfta upp medvetenheten [om], för den tror jag inte, även fast alla tycker sig känna till den, så behöver kunskapen öka ännu mer.” En annan intervjuperson berättar:

[I] stort sett tycker jag det finns ett stort gehör för att vi ska samarbeta över kommungränserna. Men det är inte hur enkelt som helst. Det vill säga så fort du börjar samverka eller arbeta tillsammans så måste du ju göra avkall på någonting som du själv kunde bestämma hundra procent om förut.

Ett problem är att organisationerna inte är byggda för samarbete så det är inte klart hur man ska arbeta tillsammans. Ett annat är att såväl chefer som andra anställda kan behöva lämna ifrån sig ansvar och ansvaret måste hamna någonstans. Det finns exempel på när den gränsnära planeringen inte fungerat optimalt. I södra Stockholmsregionen byggs det till exempel två 50-meters simhallar relativt nära varandra i två till varandra angränsande kommuner, där samma klubb tränar i båda. Det blir en koncentration av resurser till ett mindre område medan potentiellt fler medborgare hade kunnat få en stor simhall tillgängligare om de lokaliserats annorlunda. Till saken hör också att stora simhallar är mycket stora investeringar.

En kommun menar att detta är en av huvudpoängerna med den regionala kulturkartan, dvs så man inte ”dubbelplanerar”, och så att det blir ett bra underlag till den politiska nivån i respektive kommun. Det kan göras en viktig distinktion här där en enskild kommun har behov att se och förstå vad som finns, planeras och utvecklas i de närliggande kommunerna, t ex på Södertörn för en kommun i södra halvan av regionen, medan det som händer ”norr om stan” är av mindre betydelse. Den regionala kartan blir således viktig för sub-regional planering, som idag inte har tydliga former utan kanske främst sker i form av egen omvärldsbevakning och genom olika professionsnätverk.

Ett professionsnätverk som nämnts i intervjuerna är Föreningen Storstockholms kultur- och fritidschefer (FSKF) i vilket en intervjuperson var mycket aktiv. Föreningen organiserar nätverk och möten för kommunala chefer inom kultur, idrott och fritid (FSKF 2025). Intervjupersonen menar att detta nätverk varit mycket viktigt för att få en regional överblick och för regional samverkan. Han berättar att en del av ”[k]onceptet där är att främja regional samverkan över kommungränserna kring idrottsanläggningar. Tankegången är att alla kommuner kan inte ha allt”. Som ett konkret exempel berättar han om en satsning på en friidrottsanläggning i Sollentuna som nio kommuner är med och finansierar:

Det är ju ett intressant sätt att jobba över kommungränserna som innebär att man har gjort en kartering och kommit fram till att det finns ett gemensamt behov. Och därför väljer vi att göra det.

Inom idrott verkar det som det finns fungerande samverkan mellan kommuner som kan ligga till grund för gemensamma satsningar och som är baserade på bland annat rumslig information om behov i relation till omland som sträcker sig utöver de administrativa gränserna mellan kommunerna.

Huruvida motsvarande nätverk på kultursidan inom FSKFs regi fungerar på liknande sätt har inte framgått av intervjuerna men det kan sägas att det nämndes i en intervju att de har möten med andra kommunala chefer inom kulturförvaltning för att diskutera gemensamma frågor. FSKF har bland annat nätverk inriktade på bibliotek, kulturfrågor, kulturskolor mm (se fskf.nu). Det finns ytterligare arenor för samverkan och nätverk för kommuner inom kulturfältet, bland annat ordnar Region Stockholm kunskapsseminarier inom kulturfältet med jämna mellanrum.

Det kan tilläggas att regionen har kulturfrågor sedan länge i sin verksamhet men att idrottsfrågor inte varit centralt. Idrottens styrning (*governance*) överlag ser också annorlunda ut i flera avseenden jämfört med kulturområdet med Riksidrottsförbundet som en viktig aktör och klubbar och föreningar som organiserar utövare. Kulturen däremot är organiserad med statliga departement och myndigheter, samt har sedan länge varit en fråga också på regional nivå medan idrott och fritid inte hört till regionens kärnuppgifter. Utövarna av kultur är inte heller främst organiserade i klubbar och föreningar utan i vissa verksamheter i stor utsträckning som små egenföretagare. Så det finns stora skillnader mellan kultur och fritid i detta avseende.

Ytterligare en aspekt kring den övergripande styrningen (*governance*), som rimligtvis också påverkat gränsöverskridande planering och samarbeten, är att kulturområdet inte är lagstyrkt på samma sätt som tex skola eller socialtjänst. Det innebär att det kommunala självbestämmandet slår igenom med större kraft inom detta fält, och att det därmed också finns större variationer mellan kommuner vilket i sin tur kan spela roll för den regionala samordningen. Avsaknaden av en nationell likriktande lagstiftning har också lämnat ett större utrymme för "intressedrivna" beslut och utvecklingar. Som en intervjuperson uttryckte det:

Om det är någon som gillar hockey då är det roligt. Då bygger man en hockeyhall. Om det är någon annan politiker som gillar konst då bygger vi en konsthall. Och utan speciellt mycket stöd i någon form av forskning eller analys av vad det tillför. Det går från magkänsla eller från hjärtat eller hur man nu ska uttrycka det.

Där en nationell lagstiftning likriktar verksamheter mellan kommuner blir det rimligtvis också enklare att samarbete än mellan kommuner där skillnader i organisation och fokus istället fått blomma ut.

Detta till trots finns flera exempel på samverkan kring olika system som underlättar för kommunerna (och deras befolkningar) trots kommungränser, som t ex samarbeten kring kulturskolor och kolloverksamhet över kommungränser. En intervjuperson beskriver det som att de "byter tjänster" med varandra och gör upp de ekonomiska aspekterna mellan sig. Det finns dock olika sätt att förhålla sig till gränsöverskridandet varav ett kanske kan beskrivas som *laissez-faire*. Det vill säga man vet att kommunens kulturplatser regelbundet utnyttjas av andra kommuners befolkning men låter det bero och menar att ett sätt att samarbeta är att inte göra en stor sak av det utan låta det ske.

Kartan som verktyg att nå den politiska nivån

Intervjuerna tar också upp att vid sidan av underlätta gränsöverskridande planering mellan respektive förvaltningar i olika kommuner så finns en uppfattning att kartan kommer att underlätta för tjänstepersoner att nå den politiska nivån i respektive kommun. En intervjuperson berättar att när kartan finns:

[S]å skulle man ju åtminstone från vår sida enklare kunna prata med politik tillsammans, både vår och grannkommunen och peka på det här har vi gemensamt. (...) Vi ser att det där ligger där, det ligger där, det ligger där, det ligger där. Och hur skulle det kunna se ut då om vi samarbetar mer?

(...) Jag tror ju på att vi måste göra det både för att bli ekonomiskt effektiva men också beroende på hur våra medborgare använder kulturens och fritidens infrastruktur, de har inga kommungränser. Det är vi som har.

En gemensam kultur- och fritidskarta torde i detta sammanhang underlätta då inblandade kommuner har tillgång till samma "gränsöverskridande" underlag för diskussioner om hur eventuella gränsnärlighetsproblem kan lösas. Men också för att på ett enklare sätt kunna visa de politiskt ansvariga hur geografin ser ut så att inte kommunen behandlas i enskildhet, utan snarare som del i ett omland där bebyggelsestruktur, transporter och tillgänglighet formar en helhet som kan vara viktig att ta hänsyn till vid såväl interkommunala samarbeten som enskilda kommuners investeringar i kultur och fritid. Intervjupersonen fortsätter:

Med de här kultur- och fritidskartorna tror jag det blir ännu viktigare och enklare för oss att visa politiken också. Att vi inte ser oss blinda på våra egna kommungränser. Så att det blir tydligare. Man får en översikt.

Vad gäller vilka behov som finns, säger en annan kommun, skulle det ge "framförallt politiken, för det är politiken ytterst som bestämmer" ett bättre kunskapsunderlag och det är "väl den stora behållningen med den regionala kulturkartan (...) speciellt om man ska bygga specialanläggningar". Kulturkartan fungerar som en "transkommunal" synliggörare mellan tjänstemän men också gentemot politiken i den egna kommunen. En tredje kommun berättar:

Att man får grepp på vad de andra kommunerna har. Det är ju lättare också att ta till sig saker. Man kan presentera på ett pedagogiskt och visuellt sätt. Så att det blir enkelt. Och våra förtroendevalda kan också titta ibland. Man kan visa upp det här på ett annat sätt.

Kartan, fortsätter intervjupersonen, ingår i en allmän professionalisering av fältet där ett bättre beslutsunderlag generellt sett stödjer bättre beslut, och att argumentera ifrån data och fakta istället för magkänsla och det som "man vet". Som ytterligare en intervjuperson, som ofta arbetar med planeringsfrågor med lång tidshorisont som översiktsplanering, uttryckte det:

Jag sitter inte med GIS själv men jag vet att det är en otroligt bra resurs. Det som inte finns i kartan, det existerar inte när vi tar beslut.

Kartan som verktyg att nå samhällsplanering och stadsbyggnad

Som nämnts ovan har kulturkartan i de flesta kommuner i skrivande stund ännu inte börjat användas konkret i samarbete med stadsbyggnadsavdelningarna i respektive kommun. Men i Stockholm stad har man haft kulturkartor sedan 2015, med en utvidgad version från 2022, och de berättar hur de använder kartan och de möjligheter den ger.

Övergripande uppger Anna Rygård, stadsutvecklingsstrateg vid Stockholms stads kulturförvaltning att kartan används för att veta själva hur kulturinfrastrukturen ser ut och för att delge detta till andra. Dessa andra är andra förvaltningar, t ex alla stadsdelsförvaltningar men den används också i sammanhang där flera förvaltningar möts i tidiga utvecklingsdiskussioner. Hon berättar:

Jag skulle säga att vi [tidigare] jobbade med visst geografiskt fokus men inte alls lika strukturerat. Och inte alls med de mycket mer slipade arbetssätt som vi har idag. Vi har ju till och med nya tjänster där vi jobbar proaktivt i tidiga skeden. (...) Ja, när det är stadsutvecklingsprojekt och så. Tidigare var vi ju mer inne i att svara på remisser, på detaljplaner som redan var ganska klara. Det gör inte vi längre. Vi jobbar hellre med tidiga skeden när det gäller kulturlivsfrågor. För vi vill hellre

vara med från början, som mötet jag var på nyss [om en plats] där man kanske om tio år sätter spadar i jorden. Och nu diskuterar vi kulturinnehållet på den platsen på lång sikt. Så det är liksom helt andra förutsättningar och det vi kan bidra med är ju kunskapen som kulturkartläggningarna ger. Så skapar vi ju nya insikter tillsammans med kollegor som med olika perspektiv ser på den här kunskapen.

Kulturkartläggningen och kunskapen som samlats i kartan ligger således till grund för tidiga diskussioner med dem som arbetar med stadsplanering men förutom att kartan fungerar som ett verktyg att få in kunskap om kulturlivsfrågor tidigt i planprocesser fungerar den också som ett verktyg för förvaltningen att välja var de ska lägga sina resurser så att de egna resurserna används på bästa sätt. Grunden är att kulturkartan är ett verktyg för kunskap som behövs vid planering, både planering av den egna verksamheten och för att kunna dela med aktörer i stadsbyggnadsprocesser och tillsammans med dem skapa förståelse/insikter, utifrån den kunskap som finns samlad i kulturkartorna.

Anna Rygård fortsätter på frågan om kartan hjälper att komma in tidigt i planeringsprocesser:

Ja, och då prioriterar vi när det finns kulturpotential. Och i en så stor utveckling som hela Älvsjöområdet som ska bli 8000 bostäder och 15000 arbetsplatser då har det en sån skala så då tycker vi att det är värt att ta ett tidigt möte för att försöka få in bra perspektiv på kultur. Och det tror jag att vi fick idag. Men vi kan inte jobba överallt med allting utan vi måste välja. Och då är kartläggningarna viktiga så vi har kunskap om var det är viktigt att vi lägger våra resurser.

Kartan ligger också till grund för att göra analyser som kan användas som beslutsunderlag. Kartorna har legat till grund för Kulturkalkylen, som är ett verktyg för att kunna visa värdet av kultur för t ex fastighetsägare, och för analyser av framtida behov av lokaler. Intervjupersonen fortsätter:

Och så har vi också kunnat ta fram analyser, till exempel Lokalbehovsanalysen för Stockholms kulturliv med sikte på 2031. Och det samlat, den här kedjan med kunskap, insikter och möjligheten att dra slutsatser i en analys ger bra beslutsunderlag. Det är vår tänkta kedja och jag tycker att den funkar i såväl stora som små projekt.

Även i rapporten Lokalbehovsanalys för Stockholms kulturliv 2031 (2023) framgår att kulturkartorna är ett viktigt kunskapsunderlag för lokalbehovsanalyserna och att de senare också har en tät koppling till stadsplanering. Kartan är således en viktig grund, dels för att komma in tidigt i stadsplanering, dels för att kunna göra utvecklade analyser som direkt relaterar till stadsplaneringsfrågor. Det framgår vidare att analysen är brett förankrad i staden vilket också stöder att:

Den kommer att kunna användas som vägledning inom stadsplanering, kulturlotsning och när byggaktörer och kulturaktörer planerar sina verksamheter. *Analysen kommer också att bli ett tematiskt beslutsunderlag i stadsbyggnadskontorets strategiska karta. Den strategiska kartan är ett centralt verktyg i stadens arbete med stadsplanering* och innehåller också många andra verksamheter som behöver beaktas när Stockholm växer och utvecklas. (Lokalbehovsanalys för Stockholms kulturliv 2031, 2023, sid 16, *min kursivering*)

Kulturfrågorna ser här ut att ha kommit in i stadsplaneringens kärna på mycket konkret sätt. Väl där måste den oundvikligen trängas med andra intressen. Trängsel är dock ofrånkomligt inom planering då såväl (stads)rum som övriga resurser är begränsade. Planeringens uppgift kan sägas vara att göra dessa avvägningar mellan olika intressen och att kulturfrågorna kommit in i kärnan kan sägas vara en förutsättning för att vara med på ett tydligt sätt vid dessa avvägningar.

Det som ovan kallats planeringskultur (Taylor 2013) är inte statiskt utan väl inne i kärnan torde den kunna ändras i takt med att stadsplaneringens direkta kunskapsunderlag utvecklas (jmf Evans 2015). Det ska tilläggas att i Stockholm stad så utformades kulturkartan i en längre dialog med aktörer inom stadsbyggnad så att den också skulle passa deras behov och förutsättningar, t ex vad gäller GIS. Kartan som verktyg var således mer eller mindre specialanpassat till planeringens övriga sätt att arbeta, dvs kartbaserat genom GIS, vilket är viktigt dels för planeringspraktiken men också för att verktyget är förankrat och medvetandegjort bland relevanta aktörer redan innan det i faktisk mening finns. I förhållande till trängselaspekterna i planering berättar en intervjuperson i Stockholms stad att kulturkartan med tillhörande GIS gjort stor skillnad:

Så jag skulle säga att det är jättestor skillnad för att det blir ett perspektiv som syns. Vi vill jobba mer och mer på det viset. Tittar man på stadsutvecklingen, eller rättare sagt utvecklingen av stadsplaneringen, för 15 år sedan till idag, så är det som att det är så många frågor som ska in.

Kartan har, i Stockholms stads fall, sammanfattningsvis fungerat som verktyg för att samla kunskap, som i arbetet tillsammans med andra skapar förståelse och insikter i tidiga planeringsskeenden. Kartan med tillhörande GIS, förståelsen och insikterna bidrar i sin tur till analyser som bereder kulturen plats i stadsplaneringens kärna, bland annat för att dess synlighet ökat och inte skymms av andra planeringsfrågor.

Under resans gång, för att uttrycka det teoretiskt, så har kartan varit basen i att utveckla såväl nya relationer som nya materiella praktiker (Massey 2005) mellan aktörerna som resulterar i en direkt påverkan på hur stadsrummet skapas genom först planering och sedan realisering av planerna. Studien har dock inte undersökt det sista steget – nybyggnation – i den här kedjan från karta via nya relationer till byggt rum. Men finns kulturlivsfrågorna konkret med i stadsplanerna så är nästa steg huvudsakligen bortom underliggande kartor och övrigt kunskapsunderlag och kanske snarare en fråga om beslut av politiken och/eller av fastighetsägare. Frågan ändrar under resans gång karaktär från kartor och kunskapsdriven behovsanalys till en fråga om tillgängliga resurser för utveckling.

En viktig aspekt i relationen mellan kultur och stadsbyggnad för att dessa nya materiella praktiker ska kunna utvecklas är att kulturplaneringen måste anta samma tidshorisonter och temporalitet som stadsbyggnad för att det ska fungera väl och för att kunna göra sig relevant inom den planeringskultur som finns på platsen. Om man inte ligger i tidsmässig paritet med stadsbyggnadens planeringsprocesser, eller kanske tom lite tidigare, så hinner stadsbyggnadsbeslut om inriktningar, program och planer fattas som sedan inte går, eller är mycket svåra att ändra. Ett måhända extremt exempel på det senare är när en kommun glömde att planera in fotbollsplaner i ett nybyggt område.

En kommun berättar om att man för länge sedan, innan processer, struktur var på plats för samverkan mellan kultur- och fritidsförvaltningen och stadsbyggnad missade – "[f]ör man glömde bort" – att planera in en fotbollsplan i en nybyggd stadsdel. Det är i planeringssammanhang kanske extra viktigt att det blir rätt från början, då det senare kan vara mycket svårt att hitta ytor eller lämpliga fastigheter för speciella verksamheter. Är de inte med från början, kommer de kanske aldrig med. Det finns fortfarande ingen fotbollsplan i området där det glömdes trots att platsen vuxit till runt tiotusen invånare.

För kulturförvaltningar finns ett likartat problem. Flera kommuner berättar att det nya stadsbyggnadsidealet som råder nu i hög utsträckning poängterar vikten av "livet mellan husen" och att det finns en medvetenhet om kulturens roll för att utveckla detta. En intervjuperson påpekar samtidigt att det är skillnad mellan nya områden och de äldre som redan finns:

Det saknas ju offentlig konst i stora delar av vissa områden. Eftersom man inte la på det när man byggde på kanske 60-70-80-talen. Men har vi byggt ett nytt område så tillförs det mängder med

resurser för den offentliga miljön. Det är bara av godo men det blir väldigt ojämnt fördelat över en hel stad. Hur ska man kunna få loss medel till offentlig konst och hur ska det in i redan byggda områden? Det är ju en mycket svårare nöt att knäcka än i ett nytt projekt.

En karta över kulturens infrastruktur kommer ju dock att fungera som påminnelse om den skevhet i kulturresurser mellan olika områden som olika stadsplaneideal över tid orsakar, även om det planeringsmässigt är svårt att göra något åt det i efterhand.

Det kan här dock understrykas att i såväl gestaltad livsmiljö som New European Bauhaus poängteras att kulturaktörer ska få en utökad roll inom planering och att kultur och konstnärlig kompetens ska komma in tidigt i planeringen samt att kulturen har en utvidgad roll jämfört med tidigare för den stadsmiljö som nu skapas. Så för nya områden finns ett starkt stöd i policy på nationell respektive EU-nivå för att inte åter hamna i en situation där kulturfrågorna inte ges stort utrymme mellan husen. För äldre områden, där det kanske finns lokaler och byggnader som kan omprogrammeras och med enkla medel anpassas till kulturdriven verksamhet så skulle creative placemaking, som drar på kulturproducenters egen drivkraft, kunna vara ett pragmatiskt förhållningssätt.

Ytterligare ett sätt som kartan kan fungera som verktyg för att nå in i samhällsplaneringen visas av en kommun som tagit fram en egen anläggningsplan. Kartan, eller i det här fallet anläggningsplanen, talar samma språk som de som arbetar med stadsbyggnad och innebär att de får tillgång till, på ett enkelt sätt, korrekt och tydlig information som möjliggör för kultur- och fritidsfrågor att komma in på ett effektivt sätt i planeringen. Att ett gemensamt språk med samhällsplanerare är viktigt understryks av en intervjuperson som upplevde att detta också underlättade att komma in i andra planeringsprocesser samt att detta också ledde till ett större genomslag hos nyckelpersoner i kommunen. Intervjupersonen berättar:

Och senast vi tog fram en sån plan var till 2022 och då gjorde vi den faktiskt förvaltningsövergripande. Så att det är både kultur, idrott, bibliotek och allting. Där valde vi medvetet av taktiska skäl att inte beskriva den internt utan vi gav ett konsultuppdrag till Sweco. Och det är någonting som vi tänker mycket på. För att Sweco är samhällsplanerare. De är ett namn inom samhällsbyggnadsavdelningen vilket ger frågan och resultatet mer trovärdighet. Jag brukar prata om att vi inom fritiden inte kan tala samhällsbyggnadsspråk utan vi måste vara medvetna om att vi måste tala på ett annat sätt. Med en annan terminologi. Och förstå deras språk. Det är intressant att då ta en konsult. För att nå det språket.

Anläggningsplanen har vidare bidragit till att dess frågor kommit in tidigt i planeringsprocesser. Intervjupersonen fortsätter:

Just nu så jobbar kommunen med att ta fram en ny översiktsplan och då har vår plan [anläggningsplanen] blivit en del in i det arbetet. Jag upplever också att de som jobbar med översiktsplanen har varit lyhörda och tar in den i det arbetet.

På en direkt fråga om anläggningsplanen bidragit till att deras frågor kommit in tidigt i olika planeringsprocesser svarar informanten: "Ja, på ett konkret sätt, jag kan understryka det men också märker vi att det här dokumentet har fått en, jag ska inte överdriva det status, men på något sätt så är det någonting som andra nyckelpersoner i kommunen känner till."

Kartan kan således fungera som ett verktyg för synlighet över förvaltningsgränser och uppåt (nyckelpersoner) i den kommunala organisationen. En väl gjord anläggningsplan, gjord på ett språk som samhällsplanerare förstår, visar på ett tydligt sätt både omfattning och bredd på de frågor som den täcker och ger den sannolikt lite större prestige och betydelse (för andra förvaltningar) än vad

motsvarande dokument tidigare haft. Kanske särskilt om denna kunskap inte funnits tydligt sammanställd i rumslig form tidigare.

Som tidigare nämnts fungerar också kartan som ett verktyg för dialog och samverkan. En kommun, som även den har väl utvecklade kartor över kultur- och fritidslivet (inklusive föreningslivets lokaler) berättar på en fråga om de används av planerarna eller främst i den egna förvaltningen svarar intervjupersonen:

De används i en dialog. Det byggs i en process. Just nu håller vi på att utveckla längst norrut och då ska vi bygga en ny sporthall. Och där har vi naturligtvis identifierat att det behövs en sporthall men då behöver det justeras i detaljplan och då blir samhällsbyggnad involverade. De tittar på våra planer och så börjar man processen. Men nu är frågan vad som kom först och vi skickar den naturligtvis till alla andra inom kommunen men jag är tveksam till att de sitter och bläddrar i våra planer. Man tar ju fram dem när det blir någonting tänker jag. Jag tror inte att det sker någon allmän bevakning av den planen, eller någon annan plan. Det vore ju att tro för mycket. Men däremot vi, det är ju vår roll, alla förvaltningar har ju sina roller och vi bevakar ju kultur- och fritidsfrågor. Jag tror generellt inte att någon annan gör det.

I den mån de egna kartorna ligger som ett GIS-lager som är kompatibelt med dem som stadsbyggnad använder till vardags borde det vara relativt enkelt att få till rutiner som stöder en mer allmän bevakning, åtminstone till den grad att om något i närheten av ett kultur- och fritidsmärkt objekt från det lagret ska byggas, planer ändras eller liknande, så involveras kultur- och fritidsförvaltningen. I den mån en allmän bevakning inte finns av den egna kartan och motsvarande GIS-lager är det viktigt att den påminns om och blir en del för stadsbyggnad att titta på. Sannolikt kan en kontinuerlig dialog också öka förståelsen för enskilda förvaltningars mål och behov och i förlängningen underlätta samverkan kring den rumsliga information som faktiskt finns men som kanske inte fullt ut integrerats i olika förvaltningars, särskilt stadsbyggnadsförvaltningens, rutiner.

En kommun, som har egna kartor och god rumslig information berättar att det ligger som ett GIS-lager:

Jo, men det gör det ju vårt också. (...) Vi har allt det här jag pratar om inlagt i våra GIS-kartor. Även föreningarnas byggnader ligger med. Så att jag hoppas ju att de [stadsbyggnad] tittar på det vid tillfälle. Jag vet att de tittar på det när vi pratar om översiktsplanering och fördjupad översiktsplanering av olika områden. Då är man ju in och tittar.

För att återgå till hur kartan kommer in tidigt i planeringen så uttrycker en intervjuperson att det handlar om flera olika planprocesser, som t ex översiktsplanering eller områdesprogram, där den skapar en möjlighet att få in dessa frågor från början. Dessutom så verkar det som att kulturkarteringen i Stockholms stad inte bara används i dialog och samverkan med Kulturförvaltningen utan även fått en bredare tillämpning. Intervjupersonen berättar att han inför intervjun talat med några av sina kollegor om och hur kulturkartan används. Han berättar:

Och då var det många som menade att de använde den tidigt för att jobba med beskrivning och analys av stadsdelen, ibland tillsammans med byggaktörer eller med Exploateringskontoret, då man, till exempel, tittar på en helhet i ett tidigt skede.

Detta leder till, menar intervjupersonen vidare, att dialogen mellan stadsbyggnad, kulturförvaltning och andra aktörer kan börja på en helt annan nivå när kulturen genom kulturkartorna varit synlig och med från början i en planprocess.

Ovan har diskuterats hur kulturkartan kan fungera som verktyg för att nå relevanta aktörer och förvaltningar inom stadsbyggnad inom en och samma kommun men avslutningsvis ska pekas på att den regionala kulturkartan kan främja samverkan mellan kultur och stadsbyggnad inom en kommun genom att kommunala planerare tar intryck av regionens planerare då de tillhör samma skrå. En intervjuperson berättar:

Och det är det som jag kan tycka som har varit en styrka med det här projektet och som jag tycker saknas i vårt tidigare projekt. Den stora björnen i sammanhanget när det gäller regionalfrågor i Region Stockholm är RUFSen. Där man lägger trafikplaneringen och kollektivtrafikplaneringen. Och det är det jag tycker kommer att vara den stora vinsten med den här kartan. Att vi bänder in den där så den får större tyngd.

Att få in kartan i den regionala utvecklingsplaneringen ger också en långsiktighet utöver kommunala översiktsplaner och intervjupersonens "medskick är att man vinner på att Region Stockholm har en stor tyngd". Han fortsätter:

Jag vill inte att kartan stannar på kulturfrågeenheten på regionen. Utan lyckas planerarna också ta hand om den? De har massa nätverk med planerarna i kommunen. Så tar de upp det där... *[TB: då får det spridning till kommunala planeringsförvaltningar]* - Ja, precis, och om kommunerna märker att regionen använder det här som ett viktigt verktyg då kommer det sprida sig. Så det är där jag tror nyckeln är.

Intervjupersonen lyfter fram att kartan inte får stanna som karta hos den regionala kulturförvaltningen. Han, som arbetar inom en kommun, menar att om den kommer in i den regionala utvecklingsplaneringen så kommer de regionala planerarna att påverka de kommunala planerarna att också ge kultur- och fritidsfrågorna större tyngd. Han fortsätter:

Det är djupt mänskligt på något sätt. Vilka vill man vara med? Det är ju med dem som är mer med i matchen inom sitt eget fokusområde. Jag kan träffa mina motsvarigheter och prata och lära mig. Men en samhällsplanerare lyssnar inte så mycket på mig utan då har regionens personal en högre status. I alla fall att man vill vara med och träffa dem. Jag menar i och med att de sätter RUFSen. Så det är den kraften som jag tror man ska dra på. Det är min tanke i alla fall.

Kartan kan således, enligt intervjupersonen, ha potential att bli en koppling mellan kommunal planering och regional planering, som inte är ensidig utan som verkar åt båda hållen. Kommunal kulturdata till regional kulturförvaltning som genom en karta påverkar regionens samhällsplanerare vilka i sin tur påverkar kommunala planerare blir ett sätt att komplettera den horisontella samverkan som sker mellan kulturförvaltning och stadsbyggnadsförvaltning i varje enskild kommun. Detta då kartan och informationen i den under den här samverkan laddas, inte bara med kunskap om kulturens infrastruktur utan också av de prestigevärden som kommer dels ur vertikal samverkan, dels ur samverkan inom samma profession.

Om det ovanstående pekar på en slags loop mellan regional och kommunal förvaltning som skulle kunna bli självförstärkande för att stärka samverkan och dialog mellan både mellan kommuners olika förvaltningar och mellan kommuner och regionen, så ska avslutningsvis pekas på en möjlighet med kulturkartorna att bidra till en planeringsfråga där regional utveckling och kommunal planering möts.

Kartan som verktyg i regional planering

Studien utgår från intervjupersoner i kommuner men i flera fall har intervjupersonerna också diskuterat frågor med direkt bäring på regional planering, som RUFS eller regionala stadskärnor. Det ska dock också sägas att även om intervjuer med regionens planerare inte ingått i denna studie så ger intervjuerna med företrädare för kommuner som har en stadskärna inom sina gränser (Stockholm, Haninge, Järfälla) vid handen att dessa kärnor har en förhållandevis svag ställning. I Stockholm talas explicit om att de inte har en "stark roll" i den kommunala planeringen. I de andra två intervjuerna (Haninge, Järfälla, med representanter för kultur och fritid) kom stadskärnor inte upp spontant och utvecklingsprojekt inom kultur som diskuterades placerades inte explicit in i en "stadskärneutvecklingsdiskurs", där satsningar på kultur kan ingå. Detta kan dock skilja sig åt mellan olika regionala stadskärnor då kommunerna de ligger i agerar på olika sätt och utifrån olika förutsättningar. I en av intervjuerna påpekas att i en annan kommun (Huddinge, ej intervjuad) är stadskärnan viktig för dem.

I linje med tidigare forskning om de regionala stadskärnorna (Smas och Schmitt 2024) framkommer också en spänning mellan vem som ska göra vad. En intervjuperson berättar att RUFS beskrivningar av stadskärnorna inte verkar beakta de planer som redan finns i kommunen och att:

vi skulle egentligen vilja att RUFSen hade ett fokus på renodlat regionala frågor, till exempel infrastruktur, som är en sån fråga och som är väldigt viktig. Medan markanvändning, som ju en regional stadskärna innebär, är väldigt tydligt en kommunal kompetens.

Intervjupersonen lägger till att det inte behöver vara ett stort problem då man i kommunerna ändå jobbar med lokal utveckling i dessa områden. Oavsett så framgår en skalproblematik som kan vara ett hinder för såväl regional som lokal utveckling.

Man kan fråga sig i vilken mån den regionala kulturkartan kan vara ett redskap som bidrar till att överbrygga denna skalnivåproblematik i utvecklingen av de regionala stadskärnorna. Smas och Schmitt (2024) skriver att kommunerna känner till regionens vilja att utveckla kulturinfrastrukturen i stadskärnorna men de noterar också att regionens kulturförvaltning inte har mandat att driva planeringsfrågor med direkt bäring på markanvändning på kommunal nivå. I kommunerna är man överlag positiva till att ha fått en regional stadskärna (Smas och Schmitt 2024) men har å andra sidan små möjligheter och begränsat mandat att ta ansvar för regional utveckling. Deras skyldigheter ligger främst gentemot kommunens egna medborgare. I kulturfrågor har detta, som visats ovan, huvudsakligen inneburit att de satsningar som görs inom kultur- och fritid är på lokala breddverksamheter. Men som Smas och Schmitt (2024, sid 28-29) visar så efterfrågar regionen i praktiken strategisk profilering av de olika regionala stadskärnorna.

Följande forskning om kultur som utvecklingsfaktor (Harvey 2002) så kan satsningar på spets och specialisering stödja profilering då det kollektiva sociala kapital som specialiserad kultur kan ge till en plats bland folk utanför platsen gör den intressant. En specialiserad verksamhet behöver generellt också ha ett stort upptagningsområde men behöver i princip inte ligga centralt även om specialiserade verksamheter ofta gör det pga av tillgänglighet och infrastruktur. Givet att tillgängligheten till de regionala stadskärnorna är rimlig, så skulle utifrån detta tänkande spetsatsningar kunna stödja utvecklingen av de regionala stadskärnorna.

Att använda kultursatsningar som en del av strategisk profilering är ett välkänt planeringsgrepp. I korthet innebär det satsningar på spetsverksamhet som gör ett starkt avtryck i sitt omland och påverkar det. I forskningslitteraturen handlar det ofta om att göra avtryck internationellt för att stödja en plats utveckling i den globala konkurrensen mellan platser (Harvey 1989), med kända exempel som operahuset i Sydney eller Guggenheim-museet i Bilbao. Men det finns många exempel i

mindre skala som likväl är lokalt och regionalt viktiga, som Ishotellet i Jukkasjärvi (Andersson 2014). Som Andersson visar så kan även relativt små men riktade satsningar leda till att hela det omgivande rummet påverkas och blir ett "flagship space" (2014), när olika aktörer arbetar tillsammans kring satsningen. Det ska dock sägas att den här typen av strategisk planering, oavsett om skalan är kommunal, regional, nationell eller internationell, bör föregås av analyser av vad som kan vara en lämplig nisch att satsa på (Andersson och Borén 2019). Rimligtvis är en regional kulturkarta en viktig del av en sådan analys.

Kulturkartan kan härmed vara ett strategiskt verktyg för att utveckla stadskärnornas profilering i en fördjupad analys av vilken nisch som dylik spetsverksamhet kan satsa på. Detta torde dessutom falla väl inom ramen för Region Stockholms mandat i regionala utvecklingsfrågor. En sådan analys måste vidare, givet kommunernas starka ställning i planeringsfrågor, från början ha med sig de berörda kommunerna, så att man är överens om de visioner som kan beslutas om på basis av en sådan analys. Det handlar om utvecklingen av "a common local project" (Dzudzek och Lindner 2015) och på basis av detta stärka den "intraurbana konnektiviteten" (Borén et al 2020). Möjligen skulle detta sammantaget kunna bidra till att binda ihop och stödja samverkan mellan kommuners och regionens respektive intressen i de regionala stadskärnorna, och även till att samordna privata initiativ. Konkret skulle detta kunna ske genom att strategiska visioner ges utrymme i både den regionala utvecklingsplaneringens olika dokument och handlingsplaner, och i kommunala översiktsplaner och utvecklingsprogram.

En analys inför en strategisk profilering bör också beakta begrepp inom fältet som gestaltad livsmiljö, New European Bauhaus eller olika typer av placemaking-begrepp, som strävar efter att engagera fler aktörer i utvecklingen för att undersöka huruvida satsningar på spets kan kombineras med engagemang underifrån. Om inte annat finns det politiskt stöd för dessa begrepp på nationell och EU-nivå.

Dessutom, kan tilläggas, kan det vara en stor och medelskrävande uppgift att strategiskt profilera samtliga åtta regionala stadskärnor samtidigt. Ett förslag kan vara att differentiera stadskärnorna så att man satsar på en eller två, kanske en i norr och en i söder, i vilka förutsättningarna är som bäst och där strategisk planering inom kultur kan göra störst skillnad dels genom att stödja övriga näringar lokalt, dels bidra till stadsliv och stadsbyggnad, samt som också kompletterar den kulturella infrastrukturen på regional nivå med verksamhet och byggnader som det finns behov av i ett större omland än i en enskild kommun.

Kartan som verktyg för utvecklingen av mentala kartor och social utveckling

Avslutningsvis ska en reflektion göras kring hur kartan kan användas strategiskt för att nå andra kultur- och socialpolitiska mål än dem som varit i fokus i studien. En intervjuperson påpekar att rörelsemönstren hos befolkningen korrelerar med de socioekonomiska mönstren där socioekonomiskt svaga personer generellt rör sig i betydligt mindre områden än de socioekonomiskt starka. De starka hushållen använder i större utsträckning resurser i andra delar av regionen (eller i respektive kommun) och för dem "betyder inte avstånd ett problem att någon gång åka till museet eller idrottsanläggningen på andra sidan regionen. Så att den här aspekten är också viktigt att lyfta fram."

Det är ett känt fenomen inom geografisk samhällsvetenskaplig forskning att socioekonomiskt svagare grupper har mer lokala rörelsemönster (Knox och Pinch 2010) vilket också växelverkar med utvecklingen av deras "mentala kartor", dvs i korthet den kunskap om rummet och vad som finns var som en person har. Ju mer man rör sig i rummet, desto bättre och mer kunskap om vad som finns i

det befästs och utvecklas. Det är förstås inte endast att röra sig i rummet som är viktigt för utvecklingen av de mentala kartorna utan även media, kontaktnät och "vanliga" kartor spelar stor roll. Dock befästs kunskap om rummet genom den praktiska användningen av det, t ex genom att röra sig i det och vid besök på olika platser. Det ska tilläggas att mentala kartor inte endast består av uppfattningar om sakförhållanden (faktiska eller missuppfattade) utan till dem kopplas också känslor och minnen, vilka också är styrande för hur vi agerar i rummet.

För personer med mentala kartor som inte är tydliga utanför det egna lokala området och där känslorna kopplade till allt utanför det mest lokala kanske inte är baserade i trygghet, kan en regionkarta över vad som finns och var det är beläget spela roll. Dessa (vanliga) kartor kan förstås som ett sätt som dels kan medvetandegöra vad som finns utanför de egna mentala kartorna, dels locka till besök. Detta förutsätter dock att kartan ges god spridning i relevanta grupper. Vanligt är dock att de ekonomiskt svagare grupperna också är mindre benägna att ta till sig information genom media med vilka man lär sig rummet, varpå riktade satsningar kan behövas.

I relation till kulturkartan skulle en sådan riktad satsning kunna innebära att på något sätt koppla kollektivtrafikuppgifter till kartans objekt (givet att socioekonomiskt svagare hushåll kanske inte har tillgång till bil). Ett annat alternativ skulle kunna vara att låta göra en applikation med en förenklad kulturkarta som lyfter fram vissa objekt för att göra kartan mycket lättläst för personer som är ovana kartläsare. Kanske kan kartan också göras tillgänglig på flera språk genom att till den digitala versionen koppla automatöversättningsmöjligheter. En bred riktad satsning skulle också kunna vara att genom någon slags reklamkampanj göra kartan känd bland en större allmänhet, t ex i kollektivtrafiken. Hittar man kartan kan man sedan själv fundera på att besöka det man är intresserad av, trots att det ligger i en annan del av regionen. Hur många känner t ex till de utställningar som finns i Norrtälje, Sundbyberg eller Haninge om man inte vet att det finns museum eller konsthallar där, eller än värre, känner sig osäker på vart dessa platser överhuvudtaget ligger?

I mer arbetskrävande satsningar så skulle man kunna arbeta med PGIS eller cultural mapping. I olika, kanske lokala, projekt skulle medborgargrupper kunna arbeta med att komplettera kartan utifrån de ideal och idéer som finns inom PGIS och cultural mapping, dvs att befolkningen görs delaktiga i ett VGI-projekt, dvs att lägga till information som ett sätt att dels stärka de mentala kartorna över en stadsdel (inte nödvändigtvis eller ens företrädesvis den egna), kommunen och regionen, dels bygga identitet och socialt kapital i själva utförandet av detta. Den ursprungliga kartan, om den används på detta eller liknande sätt, blir härmed ett verktyg för att nå fler kultur- och socialpolitiska mål.

5. Slutsatser

Syftet med studien har varit att undersöka kulturkartor som ett strategiskt verktyg för lokal och regional utveckling, särskilt med avseende på dess roll för hur kultur- och stadsbyggnadsförvaltningar kan samverka för utvecklingen av effektiva, hållbara och evidensbaserade planeringsprocesser. Sammantaget visar studien att kulturkartan kan vara ett strategiskt verktyg i detta avseende men som alltid med verktyg så handlar det om hur de används.

Resultaten har särskilt belyst fem aspekter av hur kartan kan fungera som verktyg. Den första handlar om att kartan kan vara ett verktyg i gränsöverskridande samarbeten mellan kommuner. Samarbeten finns idag men en kulturkarta förenklar och tydliggör hur förhållandena ser ut på andra sidan gränsen vilket torde göra det enklare att enas över kommungränsen då man har en gemensam bild av rådande förhållanden. Kartan jämnar ut kunskapsförhållanden om och mellan respektive kommun genom den tillit (Cosgrove 2008) till sakförhållanden som skapas genom kartans försorg. Det finns också en viktig aspekt av organisatoriskt lärande eller institutionellt minne i detta då kunskapen om kulturens geografi kodifierats och inte blir lika beroende av enskilda personers expertis. Kartan kan också ses som en slags omvärldsbevakning som kan bidra med underlag för effektiv lokalisering av verksamheter och som kan ge en bättre omlandsförståelse. En kulturkarta ger härvidlag också stöd för att bidra till att bättre lokalisera verksamheter och undvika ”dubbelplanering”, dvs att kommuner var för sig planerar för behov som redan täcks eller kan täckas av andra kommuner. Härvidlag kan kartan också stödja utvecklingen av nya samarbeten över kommungränser.

En andra aspekt som lyfts i intervjuerna är att kulturkartan kommer underlätta för tjänstepersoner att nå den politiska nivån som en del i en allmän professionalisering. Kartan kommer vara ett pedagogiskt verktyg som kan stödja t ex utvecklingen av specialanläggningar och samarbeten av olika slag mellan kommuner som ytterst bygger på politiska beslut i respektive kommun. Tätt sammanknutet med den första aspekten är att kartan kan utgöra del i beslutsunderlag som förenklar och möjliggör att höja blicken från den enskilda kommunen och fatta beslut i relation till omlandets behov snarare än beslut helt anpassade efter kommungränserna.

Den tredje aspekten som lyfts i intervjuerna utgår från hur kulturkartor faktiskt har använts för att bättre integrera kultur i stadsbyggnad. Det främsta exemplet är från Stockholm stad som med hjälp av sina kulturkartor dels utvecklat flera ytterligare analyser och verktyg, som Kulturkalkylen och lokalbehovsanalyser, dels tydligt kunnat göra frågorna relevanta i tidiga planeringsprocesser. Det handlar om att kartan står för kunskaper som i samverkan med andra förvaltningar och aktörer skapar förståelse och insikter som i sin tur bereder plats för kulturfrågorna i vad som ovan kallats planeringens ”kärna”. Denna kärna är dels konkret med GIS-verktyg som planerare använder i sitt arbete, dels en fråga om medvetande och planeringskultur (Taylor 2013) bland berörda parter. Väl inne i kärnan får kulturfrågorna en mer jämlik plats jämfört med andra planeringsbehov. Kulturen så att säga får trängas med dessa på mer lika villkor än tidigare. En förutsättning för denna integration mellan kultur och stadsbyggnad är anpassning till planeringens temporalitet. Planeringsprocesser är regelstyrda och ju senare man blir en del av dem, desto svårare är det att kunna hävda intressen i de planeringsresultat som över tid formerats i beslut på olika nivåer, underlag, utredningar, program och konkreta planer. Det finns ytterligare nyanser i denna aspekt av kartan som strategiskt verktyg som är värda att lyfta fram. En karta representerar kunskap men beroende på hur kartan är gjord,

och av vem, skapas också prestigevärden som dels synliggör kulturens frågor bland viktiga aktörer, inte minst inom planeringsprofessionen. Detta underlättar dialog och samverkan då den talar ett "språk" som i mycket stor utsträckning används inom planering. Ytterligare en aspekt av samverkan och prestigevärden som lyfts är att om regionens kulturkarta integreras väl i regionens utvecklingsplanering (RUFs) så torde detta påverka kommunala planerare att integrera frågorna mer även i den kommunala planeringen.

Den fjärde aspekten behandlar kartan som verktyg i regional planering med fokus på de regionala stadskärnornas potentiella strategiska profilering. I korthet handlar det om att kartan kan vara viktig i analyser för att, tillsammans med berörda kommuner, identifiera nischer som den strategiska profileringen kan satsa på. I likhet med tidigare forskning (Smas och Schmitt 2024) pekas på den spänning som finns mellan olika planeringsaktörer, som har olika mandat, ansvarsområden och intressen i de regionala stadskärnorna där forskning pekar på vikten av att utveckla den intraurbana konnektiviteten mellan aktörer inom samma stad för att kunna realisera gemensamma projekt (Dzudzek och Lindner 2015, Borén et al 2020). Ett regionalt-kommunalt samarbete för att utveckla analys och gemensamma visioner – inte bara inom kultur – i de stadskärnor där förutsättningarna är som bäst skulle kunna vara en start på ett sådant arbete.

Den femte och sista aspekten som behandlas vad gäller kartan som strategiskt verktyg är en reflektion som bottnar i det breda deltagande som begreppet "cultural mapping" innefattar. Med kulturkartan som grund kan attributdata utvecklas utifrån socialt orienterade syften att stärka dels mentala kartor över regionen, dels utveckla identitet och egenmakt. I sådana processer är berättelser, minnen och känslor centrala och i förlängningen kan dessa också utgöra komplementär information och beslutsunderlag i sociala och rumsliga utvecklingsfrågor.

Sammanfattningsvis så finns det fog att hävda att kulturkartor är ett strategiskt verktyg för att nå de kulturpolitiska målen som handlar om att bättre integrera kultur och stadsbyggnad och undersökningen belyser fem aspekter som lyfts fram i intervjuer och forskningslitteratur. Beroende på hur kartan används kan möjligen även andra kulturpolitiska mål uppfyllas (t ex om digitalisering), och kanske även mål som är mer socialpolitiska. Grunden för måluppfyllnad är dels den kunskap som finns samlad i en karta, dels de nya materiella praktiker (Massey 2005) som detta kunskapsunderlag understödjer. Med kartans hjälp utvecklas nya rumsskapande relationer med potential att direkt påverka den stadsmiljö som slutligen byggs.

7. Referenser

Afsari Bajestani, Sepideh; Polly Stupples och Victoria Chanse (2024) The changing dynamics of the creative city: Toward an inclusive, participatory, and place-based cultural policy in Wellington, New Zealand. *Journal of Urban Affairs*, DOI: 10.1080/07352166.2024.2345651

Andersson, Ida (2014) Beyond "Guggenheiming": From flagship buildings to flagship space in Sweden. *Norsk Geografisk Tidsskrift*, 68 (4): 228–237.

Andersson, Ida och Thomas Borén (2019) Kommunala strategier för strategisk planering. I: Gunnel Forsberg (red) *Samhällsplaneringens teori och praktik* (sid 127–135). Stockholm: Liber.

de Bernard, Manfredi; Roberta Comunian och Jonathan Gross (2022) Cultural and creative ecosystems: a review of theories and methods, towards a new research agenda. *Cultural Trends* 31 (4): 332–353, DOI: 10.1080/09548963.2021.2004073

Borén, Thomas (2024) New European Bauhaus and *Gestaltad livsmiljö* in Sweden. *Raumplanung* 229(6): 48–52.

Borén, Thomas; Patrycja Grzyś and Craig Young (2020) Intra-urban connectedness, policy mobilities and creative city-making: national conservatism vs. urban (neo)liberalism. *European Urban and Regional Studies* 27(3): 246–258.

Borén, Thomas och Dominic Power (2021) A brief review of regulation for creative and cultural industries. CICERONE 3.3. Tillgänglig på <https://cicerone-project.eu/results/>

Borén, Thomas och Peter Schmitt (2022). Knowledge and place-based development – towards networks of deep learning. *European Planning Studies* 30 (5): 825–842.

Borén, Thomas och Craig Young (2019) Kreativa processer i stadsutveckling - konst och planering i samverkan. I: Gunnel Forsberg (red) *Samhällsplaneringens teori och praktik* (sid 207–214). Stockholm: Liber.

Borén, Thomas och Craig Young (2017) Artists as planners? Identifying five conceptual spaces for interactive urban development, pp. 299–314 in Monika Murzyn-Kupisz and Jarosław Działek (eds) *The impact of artists on contemporary urban development in Europe*. Cham: Springer.

Borén, Thomas och Craig Young (2016) Conceptual export and theory mobilities: exploring the reception and development of the "creative city thesis" in the post-socialist urban realm. *Eurasian Geography and Economics* 57 (4-5): 588–606.

Borén, Thomas och Craig Young (2013) Getting creative with the 'creative city'? Towards new perspectives on creativity in urban policy. *International Journal of Urban and Regional Research* 37 (5): 1799–1785.

Boverket; Statens konstråd; Riksantikvarieämbetet and Arkitektur- och Designcentrum (2013) *Konsten att gestalta offentliga miljöer—samverkan i tanke och handling*. Stockholm: Statens konstråd.

Boverket (2020) Arkitektur och gestaltad livsmiljö Sammanfattning av Boverkets arbete 2018 – 2020. Rapport 2020:23. Boverket.

Boverket (2023): Koordinering av New European Bauhaus. Sammanfattning av Boverkets arbete. Rapport 2023:10. Boverket.

Boverket (2024) Digitala region- och översiktsplaner samt planeringsunderlag.
<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/digitalisering/digitalisering-av-planeringsprocessen/digitala-region--och-oversiktsplaner/> (senast besökt 25 november 2024)

Brown, Greg och Marketta Kyttä (2014) Key issues and research priorities for public participation GIS (PPGIS): A synthesis based on empirical research. *Applied Geography* 46: 122-136.

Chiesi, Leonardo och Paolo Costa (2015) One Strategy, Many Purposes: A Classification for Cultural Mapping Projects. I Nancy Duxbury, W. F. Garrett-Petts och David MacLennan (red) *Cultural Mapping as Cultural Inquiry*. New York och London: Routledge. (sid. 69-85)

Clark, Tom; Liam Foster, Luke Sloan och Alan Bryman (2021) *Bryman's social research methods*. Oxford: Oxford University Press.

Cosgrove, Denis (2008) Cultural cartography: maps and mapping in cultural geography. *Annales de Géographie*, No: 660-661: 159-178.

Cruz, Sara Santos och Aurora A .C. Teixeira (2015) The magnitude of creative industries in Portugal: what do the distinct industry-based approaches tell us? *Creative Industries Journal* 8(1), 85–102.
<https://doi.org/10.1080/17510694.2015.1050298>

DCMS (2010) Culture and Sport Physical Asset Mapping Toolkit. London: Department for Culture Media and Sport (DCMS). Hämtad från http://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/71127/DCMS_Map_ping_Toolkit.pdf

Dent, Borden D. (1995) *Cartography: Thematic map design*. Fjärde utgåvan. Dubuque, Iowa: Brown Publishers.

Duxbury, Nancy; W.F. Garrett-Petts och David MacLennan (2015) Cultural mapping as cultural inquiry: Introduction to an emerging field of practice. I: Duxbury, Nancy; W.F. Garrett-Petts och David MacLennan (red) *Cultural mapping as cultural inquiry*. New York and London: Routledge. (sid 1-42)

Dzudzek Iris och Peter Lindner (2015) Performing the creative-economy script: Contradicting urban rationalities at work. *Regional Studies* 49(3): 388–403.

Evans, Graeme (2024) *Cultural spaces, production and consumption*. New York and London: Routledge.

Evans, Graeme (2015) Cultural mapping and planning for sustainable communities. I: Duxbury, Nancy; W.F. Garrett-Petts och David MacLennan (red) *Cultural mapping as cultural inquiry*. New York and London: Routledge. (sid 45-68)

Evans, Graeme (2009) Creative cities, creative spaces and urban policy. *Urban Studies* 46 (5-6): 1003-1040.

Fast, Victoria (2024) GIScience I: The rise, fragmentation, and future of VGI. *Progress in Human Geography* DOI: 10.1177/03091325241277834

Frenette, Alexandre (2017) The rise of creative placemaking: Cross-sector collaboration as cultural policy in the United States. *The Journal of Arts Management, Law, and Society* 47 (5): 333–345.

FSKF (2025) Föreningen Storstockholms kultur- och fritidschefer, www.fskf.nu (senast besökt 28 februari 2025)

Gibson, Chris och Natascha Klocker (2005) The 'cultural turn' in Australian regional economic development discourse: Neoliberalising creativity? *Geographical Research* 43: 93–102.

Goodman, Julie och Andrew Zitcer (2025) Cultural asset mapping in urban communities. I: Rana Amirtahmasebi och Jason Schupbach (red) *The Routledge handbook of urban cultural planning*. New York och London: Routledge. (sid 125-139)

Granger, Rachel och Christine Hamilton (2010) Breaking new ground: relational mapping of the creative economy. Coventry University.
<http://wwwm.coventry.ac.uk/researchnet/ice/Pages/icelab.aspx>

Grodach, Carl (2017) Urban cultural policy and creative city making. *Cities* 68: 82-91.

Gustavsson, Bengt (2004) Grundad teori. I B. Gustavsson (red) *Kunskapande metoder i samhällsvetenskapen*. 3e upplagan. Lund: Studentlitteratur. (s. 211-236)

Hartmann, Thomas och Stan Geertman (2016) Planning Theory. I: Torfing, J. och Ansell, C. (red.): *Hand-book on theories of governance*. Sid 61–70. Northhampton, MA: Edward Elgar Publishing.

Harvey, David (2002) The art of rent: globalization, monopoly and the commodification of culture. I: L Pantich och C Leys (red) *A World of Contradictions: Socialist Register*. New York: Monthly Review Press. (s. 93-110)

Harvey, David (1989) From managerialism to entrepreneurialism: The transformation in urban governance in late capitalism. *Geografiska Annaler, Series B: Human Geography* 71, 3–17.

Healey, Patsy (1997) *Collaborative Planning: Shaping Places in Fragmented Societies*. Vancouver: UBCPress.

Kloosterman, Robert C. (2013) Cultural amenities: Large and small, mainstream and niche—A conceptual framework for cultural planning in an age of austerity. *European Planning Studies* 22 (12): 2510–2525.

Knox, Paul och Steven Pinch (2010) *Urban social geography: An introduction*. 6e utgåvan. Harlow: Pearson.

Kovacs, Jason F. och Jeff Biggar (2018) Embedding artists within planning: Calgary's Watershed+ Initiative. *Planning Practice & Research* 33 (1): 51-69.

Kulturkalkylen (2024) Kulturkalkylen.se (senast besökt 3 December 2024)

Kulturpotential (2015) Kulturpotential. Kartläggning av fem stadsdelar i Stockholm: Bredäng, Farsta, Husby, Skärholmen och Tensta. Maj 2015. Stockholm stad och Spacescape.

Kulturstrategi för Stockholmsregionen (2018) Stockholms läns landsting.

Lange, Bastian (2011) Re-scaling governance in Berlin's creative economy. *Culture Unbound* 3: 187-208.

Lokalbehovsanalys för Stockholms kulturliv 2031 (2023) Lokalbehovsanalys för Stockholms kulturliv 2031. Ett planeringsunderlag för scener och filmvisning, utställningar, samlingslokaler och ateljéer. Stockholms stad.

Länstyrelsen (2024) Kommuner i Stockholms län. Tillgänglig på <https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/om-oss/om-lansstyrelsen-stockholm/om-lanet/kommuner-i-stockholms-lan.html> (senast besökt 5 november 2024)

Markusen, Ann (2006) Urban development and the politics of a creative class: Evidence from a study of artists. *Environment and Planning A* 38 (10): 1921–1940.

Markusen, Ann och Anne Gadwa (2010). Creative placemaking. White paper for The Mayors' Institute on City Design, National Endowments for the Arts.

Massey, Doreen (2005) *For space*. London: SAGE.

Mengi, Onur; Ana Bilandzic, Marcus Foth och Mirko Guaralda (2020) Mapping Brisbane's casual creative corridor: Land use and policy implications of a new genre in urban creative ecosystems. *Land Use Policy*, 97, 1–11. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2020.104792>

Merkel, Janet (2024) Spatial politics of cultural production: Negotiating workspaces and resisting displacement at industrial heritage sites in Berlin. *Urban Planning* 9: 1-20.
<https://doi.org/10.17645/up.8269>

Monmonier, Mark (1991) *How to lie with maps*. Chicago: University of Chicago Press.

Morris, Alan (2015) *A practical Introduction to in-depth interviewing*. Los Angeles: Sage.

MSB (2024) Totalförsvarets civila intressen i samhällsplaneringen – med fokus på den fysiska planeringen enligt plan- och bygglagen. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), september 2024.

NEB Progress Report (2023): New European Bauhaus Progress Report. Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Brussels, 16.1.2023 COM(2023) 24 final.

Peck, Jamie (2005). Struggling with the creative class. *International Journal of Urban and Regional Research* 29 (4): 740–770.

Pratt, Andy C. (2005) Cultural industries and public policy. *International Journal of Cultural Policy* 11: 31–44.

Projektplan för pilotprojektet (2023) Projektplan för pilotprojektet: Framtagande av kulturkartor i Solna och Sundbyberg med sikte på vidare spridning i länet. Region Stockholm, Kulturförvaltningen. Diarienummer KN 2023/535.

Prop. 2017/18: 110 (2018) Politik för gestaltad livsmiljö. Regeringen.

Redaelli, Eleonora (2018) Creative placemaking and theories of art: Analyzing a place-based NEA policy in Portland, OR. *Cities* 72, Part B: 403-410.

Redaelli, Eleonora (2015) Cultural Mapping Analyzing Its Meanings in Policy Documents. I Nancy Duxbury, W. F. Garrett-Petts och David MacLennan (red) *Cultural Mapping as Cultural Inquiry*. New York och London: Routledge. (sid. 86-98)

Regeringen (2023) Så skyddas kulturen i händelse av kris eller krig.
<https://www.regeringen.se/artiklar/2023/10/sa-skyddas-kulturen-i-handelse-av-kris-eller-krig/>
(senast besökt 14 november 2024)

Robinson, Jennifer (2016) Comparative urbanism: New geographies and cultures of theorizing the urban. *International Journal of Urban and Regional Research* 40(1): 187–199.

Rossi, Saana; Eveliina Harsia, Anna Kajosaari och Marketta Kyttä (2024) The citizens have participated – what now? An action research study of factors impacting the use of participatory citizen knowledge in planning processes. *European Planning Studies*, DOI: 10.1080/09654313.2024.2416001

RUFS 2050 (2022) Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen. Europas mest attraktiva storstadsregion. Region Stockholm.

Rystedt, Bengt; Hanna Stigmar, Lars Harrie och Wolter Arnberg (2020) Kartografi och geovisualisering. I: Lars Harrie (red) *Geografisk informationsbehandling. Teori, metoder och tillämpningar*. Lund: Studentlitteratur.

Samlingslokaler och andra mötesplatser i Stockholm (2015) Samlingslokaler och andra mötesplatser i Stockholm. Utredning om samlingslokaler och andra mötesplatser i Stockholms stad 1 juni 2015, bilaga till kulturförvaltningens ärende Dnr 6.1/1504/2015. Spacescape.

Scott, Allen John (2014). Beyond the creative city: cognitive–cultural capitalism and the new urbanism. *Regional Studies* 48 (4): 565–578.

Smas, Lukas och Peter Schmitt (2024) Rum för experiment. Regional planering för hållbar markanvändning i Stockholm. Kulturgeografiskt Seminarium 2024:1.

Stockholms kulturkartor (2022) Stockholms kulturkartor. En kartläggning av Stockholms kulturliv 2029. Stockholms stad.

Taylor, Zack (2013) Rethinking planning culture: a new institutionalist approach. *The Town Planning Review* 84 (6): 683–702.

Wyckoff, Mark A (2014) Definition of placemaking: Four different types. MSU Land Policy Institute.

Young, Greg (2006) Speak culture! Culture in planning's past, present and future. In J. Monclus and M. Guardia (Eds.), *Culture, urbanism and planning* (pp. 43–59). Aldershot: Ashgate.

Zeiss (2021) Defekt röd-grön-seende, röd-grön färgblindhet och total färgblindhet.
<https://www.zeiss.se/vision-care/oegonhaelsa-och-oegonvard/kunskap-om-seende/defekt-roed-groen-seende-faergblindhet.html> (senast besökt 4 december)